

เอกสารข่าวสาร งานวิจัยและพัฒนา

ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑๔๓ ประจำเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๗

Research and Development Newsletter

วันอาสาฬหบูชาและวันเข้าพรรษา ระหว่างวันที่ ๑๑-๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗

- ◀ บทบาทประธานสภาผู้แทนราษฎรในการแก้วิกฤตทางการเมือง
- ◀ คุณภาพชีวิต ความคงอยู่และการสนับสนุนทางสังคมของพยาบาลวิชาชีพในพื้นที่ความไม่สงบของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
- ◀ โครงการเตรียมการรองรับการเคลื่อนย้ายของแรงงานสู่การเป็นประชาคมอาเซียน
- ◀ ๑๐๐ ปีแห่งสงครามโลกครั้งที่ ๑

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา

Research and Development Newsletter

ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑๔๓

ประจำเดือน กรกฎาคม ๒๕๕๗

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสาร
ด้านการวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้
ให้แก่บุคคลในวงงานรัฐสภา อันเป็นประโยชน์ต่อ
การปฏิบัติงานด้านนิติบัญญัติ

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ถนนประดิพัทธ์ เขตพญาไท

กรุงเทพมหานคร ๑๐๔๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๖๗ - ๘

โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๖๒

ที่ปรึกษา

นางวิจิตรา วัชรารักษ์

รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

นางพรพิศ เพชรเจริญ

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

นางสาวจิรพรรณ กาญจนอุดม

ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานวิจัยและพัฒนา

บรรณาธิการ

นายฐากร

จุลินทร

กองบรรณาธิการ

นางสาวนารีลักษณ์

ศิริวรรณ

นายจันทรม

สีหาบุญลี

นายสิทธิสร

กระแสนสุนทร

นางสาวปิยะวรรณ

ปานโต

นางสาววิมลรัชนี

ศานติธรรม

นายสุธิศักดิ์

อรรถประดิษฐ์

นางสาวอัญชลิ

จวงจันทร์

นางสาวปรียวรรณ

สุวรรณสุนย์

ผู้จัดพิมพ์

นางสาวธัญธิดา

หาเรือนศรี

นางณัฐชานันท์

หนูทองอินทร์

ฝ่ายเผยแพร่

นางภักดิ์ญา

มากทองไทร

นางสาวนวลละออง

พรแก้ว

บทบรรณาธิการ

เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนาฉบับนี้เป็นฉบับที่ ๑๔๓ ปีที่ ๑๓ ประจำเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๗ โดยในช่วงเวลาที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ จากการประกาศเข้าควบคุมอำนาจการปกครองประเทศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ในวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ และมีประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ล้มสลาย ยกเว้นหมวด ๒ จึงเป็นที่คาดหมายได้ว่า จะมีการประกาศบังคับใช้รัฐธรรมนูญชั่วคราวหรือธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรขึ้นมาบังคับใช้แทน โดยจะมีฐานะเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑๙ สำหรับการปกครองประเทศในระยะเปลี่ยนผ่านนี้ และเพื่อเตรียมการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรซึ่งจะมีฐานะเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๒๐ ของประเทศไทยต่อไป

สำหรับสาระสำคัญของเอกสารข่าวฯ ฉบับนี้มีประเด็นที่น่าสนใจคือ บทสรุปรายงานวิจัยเรื่อง **“คุณภาพชีวิต ความคงอยู่และการสนับสนุนทางสังคมของพยาบาลวิชาชีพในพื้นที่ที่มีความไม่สงบของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้”** ซึ่งได้ปรากฏข้อค้นพบจากผลการศึกษาว่า กลุ่มตัวอย่างที่ทำงานในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มากกว่าครึ่งที่มีแนวคิดที่จะทำงานโดยปกติและไม่คิดลาออกหรือย้ายที่ทำงานด้วยมีภาระครอบครัว และเป็นคนในพื้นที่ อีกทั้งปัจจัยสำคัญที่มีส่วนทำให้พยาบาลเหล่านั้นคงอยู่ในวิชาชีพ แม้จะทำงานอยู่ในพื้นที่ที่เสี่ยงภัย คือ การอยู่ในองค์กรที่มีระบบที่ดีโดยเน้นให้มีความสุขในการทำงาน ข้อค้นพบเหล่านี้น่าจะเป็นข้อมูลสนับสนุนให้องค์กรต่าง ๆ สร้างบรรยากาศของการทำงานอย่างมีความสุข สำหรับบทสรุปรายงานวิจัยอีกเรื่องหนึ่งที่ยังติดตามกระแสความเคลื่อนไหวของประชาคมอาเซียน คือ **“โครงการเตรียมการรองรับการเคลื่อนย้ายของแรงงานสู่การเป็นประชาคมอาเซียน”** ซึ่งได้ปรากฏข้อค้นพบจากผลการศึกษาคือ จุดอ่อนของแรงงานไทย ได้แก่ ทักษะทางภาษา ระเบียบวินัย และเทคโนโลยีสารสนเทศ ฉะนั้น ต้องมีการเตรียมความพร้อมให้กับแรงงานในด้านภาษา และเทคโนโลยีสารสนเทศ พร้อมกับให้เรียนรู้วัฒนธรรมของประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ ควบคู่กันไป ในส่วนของคอลัมน์รอบโลกวิจัย ได้นำเสนอเรื่อง **“ตรวจหาอัลไซเมอร์ระยะแรกด้วยเนยถั่ว”** เนื่องจากโรคอัลไซเมอร์ (Alzheimer) เป็นโรคที่เกิดจากการตายของเซลล์สมอง ทำให้การทำงานของสมองเสื่อมลง โดยมักปรากฏโรคนี้นในกลุ่มผู้สูงอายุ ทั้งนี้จากคอลัมน์ดังกล่าวได้เสนอ การทดลองทางวิทยาศาสตร์ที่มีการนำเนยถั่ว (Peanut Butter) มาทดสอบความเสื่อมสภาพของคนไข้ด้วยการใช้วิธีการปิดตาผู้เข้ารับการตรวจและให้ผู้เข้ารับการตรวจทดสอบด้วยการดมกลิ่น พร้อมกันนี้ทั้งคอลัมน์ปิดท้ายวิจัยได้นำเสนอเรื่อง **“๑๐๐ ปีแห่งสงครามโลกครั้งที่ ๑”** ที่จะย้อนถึงเหตุการณ์การเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๑ ซึ่งจะครบรอบ ๑๐๐ ปี ในวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๗

และเนื่องในวันอาสาฬหบูชาและวันเข้าพรรษา ระหว่างวันที่ ๑๑-๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗ ก็ขอเชิญชวนพุทธศาสนิกชนร่วมทำบุญในช่วงเวลาดังกล่าว พร้อมกับฝากความหมายของคำว่า **“ธรรมาธิปไตย”** ที่หมายถึง การถือธรรมเป็นใหญ่ การถือความถูกต้องเป็นหลัก เพื่อเป็นปรัชญาการดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตยของไทย

สารบัญ

หน้า

งานวิจัยและพัฒนา

- เรื่อง คุณภาพชีวิต ความคงอยู่และการสนับสนุนทางสังคมของพยาบาลวิชาชีพ
ในพื้นที่ที่มีความไม่สงบของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๑
โดย ลดาวัลย์ ประทีปชัยกูร และคณะ
เรียบเรียงโดย วิมลรักษ์ ศานติธรรม
- เรื่อง โครงการเตรียมการรองรับการเคลื่อนย้ายของแรงงานสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ๗
โดย ศิริเชษฐ์ สังฆะมาน และคณะ
เรียบเรียงโดย อัญชลี จวงจันทร์

บทความวิจัย

- เรื่อง การพัฒนาประชาธิปไตย ๑๑
จันทมร สี่หาบุญลี

บทความที่น่าสนใจ

- เรื่อง บายศรีสู่ขวัญ ประเพณีเชิง “ขวัญ” สู่กาย ๑๙
ปิยะวรรณ ปานโต
- เรื่อง บทบาทประธานสภาผู้แทนราษฎรในการแก้วิกฤติทางการเมือง ๒๒
สิริสุสร กระแสร์สุนทร

รอบโลกวิจัย

- ตรวจหาอัลไซเมอร์ระยะแรกด้วย “เนยถั่ว” ๒๕
ปรียวรรณ สุวรรณสุนย์

รอบด้านงานสภา

- การวิจัยเชิงคุณภาพ ๒๘
สุจิตต์กิติ์ อรรถประดิษฐ์

ปิดท้ายวิจัย

- ๑๐๐ ปีแห่งสงครามโลกครั้งที่ ๑ ๓๑
ฐาภุร จุลินทร

งานวิจัยและพัฒนา

คุณภาพชีวิตความคงอยู่และการสนับสนุนทางสังคมของพยาบาลวิชาชีพ ในพื้นที่ที่มีความไม่สงบของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิจัยโดย...ลดาวัลย์ ประทีปชัยกุล และคณะ
เรียบเรียงโดย...วิมลลักษณ์ ศานติธรรม

การที่พยาบาลจะเป็นผู้นำหรือนำพาให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น พยาบาลเองต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของพยาบาลวิชาชีพในประเทศไทยที่ผ่านมาพบว่า งานวิจัยที่มีอยู่ทั้งหมดเป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา เป็นการศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของพยาบาลวิชาชีพและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาทั้งในโรงพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ครอบคลุมทั้งโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลชุมชน ผลงานวิจัยยังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ขึ้นกับบริบทและเครื่องมือที่ใช้พบว่ามีความแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบหรือพบน้อยมาก สำหรับการศึกษาคุณภาพชีวิตของพยาบาล (Quality of Life) โดยตรงที่ใช้แบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI) ซึ่งอาจใช้เปรียบเทียบกับคุณภาพชีวิตของวิชาชีพอื่น

ปัญหาการขาดแคลนพยาบาลในประเทศไทย เป็นปัญหาที่สะสมมาประมาณ ๔๐ ปีแล้ว โดยมีสาเหตุสำคัญจากการมีข้อจำกัดในการผลิตพยาบาล การรักษาพยาบาลไว้ในวิชาชีพ และความต้องการด้านสุขภาพของประชาชนที่เพิ่มขึ้นอย่างมากและรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์การก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งผลให้ปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพในพื้นที่ทวีคูณความรุนแรงยิ่งขึ้น เนื่องจากพยาบาลที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ส่วนหนึ่งขอย้ายจากพื้นที่ หรือลาออก ในขณะที่เดียวกันหน่วยงานก็ไม่สามารถหาพยาบาลมาทดแทนได้ ทำให้พยาบาลที่ยังคงปฏิบัติหน้าที่อยู่ต้องแบกรับภาระที่มากเกินกำลังและอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อชีวิต การปฏิบัติงานเป็นเวลานานด้วยความหวาดระแวง ท่ามกลางความขัดแย้งและไม่แน่นอน จึงอาจส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของพยาบาลที่ต้องปฏิบัติงานในพื้นที่ดังกล่าว

หากพยาบาลต้องอยู่ในสภาพที่ต้องรับภาระที่มากกว่าปกติและอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัย พยาบาลเหล่านี้ควรได้รับการดูแลจากรัฐ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากการศึกษาที่ผ่านมาเสนอแนะให้มีระบบรองรับในการสนับสนุนการทำงานของพยาบาลให้อยู่ในพื้นที่ได้ยาวนาน เช่นมีตำแหน่งรองรับ มีแรงจูงใจหรือสวัสดิการที่ดี เป็นต้น อย่างไรก็ตาม สถานการณ์และบริบทการดูแลในปัจจุบันอาจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดังนั้น การศึกษาคุณภาพชีวิต ความคงอยู่และการสนับสนุนทางสังคมของพยาบาลวิชาชีพที่ทำงานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงมีความสำคัญ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปส่งเสริมคุณภาพชีวิตของพยาบาลให้ดียิ่งขึ้น สามารถทำงานในพื้นที่ได้อย่างมีความสุขและคงอยู่นานในวิชาชีพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานอยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จำแนกตามจังหวัด ประเภทของสถานบริการ และประเภทตัวแปรส่วนบุคคล
๒. เพื่อเปรียบเทียบการสนับสนุนทางสังคมของพยาบาลวิชาชีพที่ได้รับขณะปฏิบัติงานอยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จำแนกตามจังหวัด ประเภทของสถานบริการ และประเภทตัวแปรส่วนบุคคล
๓. เพื่ออธิบายความคงอยู่ของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานอยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีการศึกษาวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยทั้งเชิงปริมาณแบบพรรณนา (Descriptive research) และเชิงคุณภาพ โดยเป็นการศึกษาคุณภาพชีวิต ความคงอยู่ และการสนับสนุนทางสังคมของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงพยาบาลสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้แก่ จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ครอบคลุมโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลชุมชน สถานีอนามัย/หน่วยปฐมภูมิ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๔-กรกฎาคม ๒๕๕๖

ผลการวิจัย

๑. ระดับคุณภาพชีวิตของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานอยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีองค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย และด้านจิตใจอยู่ในระดับดี ส่วนองค์ประกอบด้านสัมพันธภาพทางสังคมและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง
๒. ค่าเฉลี่ยคะแนนคุณภาพชีวิตพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในจังหวัดนราธิวาสสูงกว่าพยาบาลที่ปฏิบัติงานในจังหวัดปัตตานี แต่ไม่พบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนเมื่อเปรียบเทียบกับพยาบาลที่ปฏิบัติงานในจังหวัดยะลา ส่วนค่าเฉลี่ยคะแนน คุณภาพชีวิตของพยาบาลที่ปฏิบัติงานในจังหวัดปัตตานี และยะลาไม่มีความแตกต่างกัน
๓. ค่าเฉลี่ยคะแนนคุณภาพชีวิตพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานบริการสุขภาพที่แตกต่างกัน ได้แก่ โรงพยาบาลศูนย์/จังหวัด โรงพยาบาลชุมชนขนาด ๑๒๐ เตียง ขนาดน้อยกว่า ๖๐ เตียง ขนาด ๙๐ เตียง หรือมากกว่า และสถานีอนามัย/โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน
๔. ค่าเฉลี่ยคะแนนคุณภาพชีวิตของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่มีความแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามคุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ยกเว้น มีความแตกต่างกันในศาสนา

สถานภาพสมรส และสถานะทางเศรษฐกิจ โดยพยาบาลที่นับถือศาสนาอิสลามมีค่าเฉลี่ยคะแนนคุณภาพชีวิตสูงกว่าพยาบาลที่นับถือศาสนาพุทธ พยาบาลที่มีสถานภาพสมรส มีค่าเฉลี่ยคะแนนคุณภาพชีวิต สูงกว่าพยาบาลที่แยกกันอยู่/หม้าย/หย่าร้าง ส่วนพยาบาลที่มีสถานะทางเศรษฐกิจเพียงพอ ไม่เป็นหนี้ มีค่าเฉลี่ยคะแนนคุณภาพชีวิตสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ

๕. ค่าเฉลี่ยคะแนนการสนับสนุนทางสังคมของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานอยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีองค์ประกอบการสนับสนุนทางอารมณ์ การสนับสนุนด้านการประเมินเพื่อการสนับสนุน การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนด้านการช่วยเหลือในการกระทำกิจกรรมทั้งการให้สิ่งของหรือเงินอยู่ในระดับปานกลาง

๖. ค่าเฉลี่ยคะแนนการสนับสนุนทางสังคมของพยาบาลที่ปฏิบัติงานในจังหวัดนราธิวาสสูงกว่าพยาบาลที่ปฏิบัติงานในจังหวัดปัตตานี และพยาบาลที่ปฏิบัติงานอยู่ในจังหวัดยะลา สูงกว่าพยาบาลที่ปฏิบัติงานที่ปัตตานี ส่วนพยาบาลจากยะลา และนราธิวาสมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการสนับสนุนทางสังคมไม่แตกต่างกัน

๗. ค่าเฉลี่ยคะแนนการสนับสนุนทางสังคมของพยาบาลที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานบริการสุขภาพที่แตกต่างกัน ได้แก่ โรงพยาบาลศูนย์/จังหวัด โรงพยาบาลชุมชนขนาด ๑๒๐ เตียง โรงพยาบาลชุมชนขนาด ๖๐ เตียง โรงพยาบาลชุมชนขนาด ๔๐ เตียงหรือมากกว่า และสถานีอนามัย/โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน

๘. ค่าเฉลี่ยคะแนนการสนับสนุนทางสังคมของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่มีความแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามคุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ยกเว้น มีความแตกต่างกันในระดับการศึกษา และภูมิลำเนาเดิม โดยพยาบาลที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและประกาศนียบัตรการพยาบาลเฉพาะทาง และปริญญาโท มีค่าเฉลี่ยคะแนนการสนับสนุนทางสังคมสูงกว่าพยาบาลวิชาชีพที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ส่วนพยาบาลวิชาชีพที่มีภูมิลำเนาอยู่ในยะลา มีค่าเฉลี่ยคะแนนการสนับสนุนทางสังคมสูงกว่าจังหวัดอื่น ๆ

๙. กลุ่มตัวอย่างที่ทำงานในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มากกว่าครึ่งที่มีความคิดคงอยู่ในวิชาชีพและอยู่ในพื้นที่ไม่คิดลาออกหรือย้ายที่ทำงานด้วยมีภาระครอบครัวและเป็นคนในพื้นที่ ทั้งนี้ พบว่าปัจจัยสำคัญที่มีส่วนทำให้พยาบาลคิดคงอยู่ในวิชาชีพ แม้จะทำงานอยู่ในพื้นที่ที่เสี่ยงภัย คือ การอยู่ในองค์กรที่มีระบบสนับสนุนและการบริหารจัดการของผู้นำที่ดี โดยเน้นให้มีความสุขในการทำงาน นอกจากนี้ จากการทำงานอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยมานาน พยาบาลส่วนใหญ่มีการปรับตัวให้ยอมรับสภาพการทำงาน ประกอบการมีอัตราค่าจ้างที่เพิ่มขึ้น ทำให้พยาบาลยังมีความคิดคงอยู่ในวิชาชีพ อย่างไรก็ตาม การตอบสนองต่อเรื่องนี้อาจมีในลักษณะที่แตกต่างกันบ้าง ขึ้นกับลักษณะงานและความปลอดภัยในการทำงาน โดยเฉพาะงานในแผนกฉุกเฉินที่พยาบาลให้ข้อมูลว่า มีความต้องการการดูแลด้านความปลอดภัยมากกว่างานในแผนกอื่นที่ไม่ต้องเดินทางไปนอกพื้นที่ในการรับส่งผู้ป่วย ซึ่งอาจมีผลต่อความคิดคงอยู่ในพื้นที่มากกว่าการคิดออกจากวิชาชีพ

๑๐. การได้รับค่าตอบแทนที่ไม่เป็นธรรม พบว่า เป็นประเด็นที่พยาบาลสะท้อนปัญหามากที่สุด เพราะไม่ได้รับการให้ความสำคัญในสภาวะการทำงานที่เป็นจริง จึงเสนอแนะให้มีการแก้ไขในระดับนโยบาย โดยเชื่อว่า การสนับสนุนที่เหมาะสมและเป็นธรรม จะทำให้พยาบาลมีความคิดคงอยู่ในวิชาชีพและในพื้นที่ได้นานขึ้น อีกทั้งเพื่อเป็นการอำรงรักษาไม่ให้เกิดความขาดแคลนพยาบาลในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษานี้สามารถนำไปสู่การเสนอแนะให้กับองค์กรที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. สภาการพยาบาลและกระทรวงสาธารณสุข

๑.๑ สภาการพยาบาลและกระทรวงสาธารณสุข ควรหารูปแบบที่เป็นต้นแบบในการพัฒนาทรัพยากรสุขภาพในภาคใต้ให้กับพยาบาลเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับหน่วยบริการ ดังนี้

๑.๑.๑ การสร้างศูนย์การพัฒนาผู้ปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูง (APN) ทุกด้านในภาคใต้ เพื่อเพิ่มการเข้าถึงความก้าวหน้าของพยาบาลโดยไม่ต้องใช้เวลาเดินทางและค่าใช้จ่ายสูงที่ต้องไปถึงกรุงเทพมหานคร และควรมีการสนับสนุนความก้าวหน้าของ APN ที่ชัดเจน

๑.๑.๒ ทำหลักสูตรต่อยอดองค์ความรู้ให้กับพยาบาลในพื้นที่โดยร่วมกับสถาบันการศึกษา จัดอบรมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความไม่สงบและความรู้ที่ทันสมัย เช่น การพยาบาลเฉพาะทาง อุบัติเหตุฉุกเฉินจากเหตุสถานการณ์สงคราม ภัยจากมนุษย์ การลำเลียงผู้ป่วยทางอากาศ (Medical traffic transfer) การช่วยผู้ประสบเหตุตกลงในแหล่งน้ำ ที่สอดคล้องกับความเชื่อ ศรัทธา วิถีชีวิต และความเป็นอัตลักษณ์ของประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้พยาบาลมีความรู้ความสามารถที่จะให้การพยาบาลที่สอดคล้องกับความต้องการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณของผู้ใช้บริการ

๑.๑.๓ จัดให้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการที่ตรงกับงานที่ต้องปฏิบัติจริงในระหว่างปฏิบัติงานเป็นระยะ ๆ (๓, ๕, ๑๐ วัน) อย่างต่อเนื่อง ทำให้ทุกคนสามารถเข้ารับการฝึกอบรมได้ โดยกำหนดเนื้อหาที่จำเป็นของแต่ละด้าน (Area) และระยะเวลาที่ต้องฝึกอบรม เพื่อเพิ่มสมรรถนะของพยาบาลที่สำเร็จจากโครงการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพิ่ม ๓,๐๐๐ คน

๑.๑.๔ วิจัยหารูปแบบการพัฒนาแหล่งฝึกปฏิบัติของนักศึกษา โดยจัดสรรทุนการศึกษา ต่อระดับปริญญาโท และปริญญาเอกแก่พยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุข และโรงพยาบาลภาครัฐทุกสังกัด เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของพยาบาลให้มีความรู้ทักษะและความสามารถเพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการของประชาชนที่มีความซับซ้อนมากขึ้น

๑.๒ สภาการพยาบาลและกระทรวงสาธารณสุข พัฒนาระบบการจ้างงานหลังเกษียณ และการจ้างงานแบบบางเวลา (Part time) ซึ่งการขยายอายุการทำงานสำหรับพยาบาลที่มีความรู้และเชี่ยวชาญในบางตำแหน่ง เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อบรรเทาความรุนแรงของการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ

๑.๓ กระทรวงสาธารณสุข ควรลงทุนพัฒนาสภาพแวดล้อมการทำงานและสถานที่ทำงาน ให้มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ด้วยสถานการณ์การขาดแคลนพยาบาลส่งผลให้กำลังคนที่มีอยู่ในแต่ละโรงพยาบาลทำงานหนักมากขึ้น ประกอบกับการได้เห็น การสัมผัสสภาพของผู้บาดเจ็บของบิดา มารดา ภรรยา บุตร ที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ทำให้มีความเครียดเพิ่มขึ้นซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ให้บริการ และความปลอดภัยของผู้ใช้บริการ ดังนั้น ควรมีนโยบายและมาตรการสนับสนุนเพื่อให้มีสถานที่ทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ (Safety and healthy workplace/Health hospital) อย่างจริงจัง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและเพิ่มคุณภาพชีวิตของพยาบาลที่ยังคงอยู่ในพื้นที่ เช่น มีแหล่งผ่อนคลาย จัดกิจกรรมสันทนาการสิ่งแวดล้อมเพื่อการเยียวยา จัดบรรยากาศการทำงานที่มีความสุข สนับสนุนการเดินทางออกไปนอกพื้นที่โดยไปประชุม อบรม เป็นต้น

๑.๔ กระทรวงสาธารณสุข ควรทบทวนนโยบายค่าตอบแทนความเสี่ยงในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ ควรพิจารณาจากลักษณะความเสี่ยงของงานมากกว่าวุฒิการศึกษา ปัจจุบันพยาบาลเป็นผู้เสี่ยงภัยมากที่สุด ต้องเผชิญเหตุการณ์หนักงานมากที่สุด เรื่องนี้จำเป็นต้องมีการพิจารณาอย่างเร่งด่วน เพราะได้มีการเสนอเรื่องนี้ผ่านสภาการพยาบาล ตั้งแต่ปี ๒๕๔๙ แต่ไม่ได้รับการตอบสนองเลย นอกจากนี้ควรเพิ่มค่าเวรส่งต่อผู้ป่วย ปรับขึ้นเป็นเวรครึ่งละ ๑,๐๐๐ บาท ให้เป็นเหมาจ่าย เนื่องจากมีความเสี่ยงสูง บางครั้งต้องส่งผู้ป่วยตอนกลางคืน หรือวันเสาร์-อาทิตย์

๑.๕ กระทรวงสาธารณสุข ควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาสวัสดิการบ้านพักให้แก่พยาบาลให้เพียงพอ เพื่อความปลอดภัย เป็นขวัญกำลังใจแก่พยาบาล ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ซึ่งปัจจุบันอยู่กันอย่างแออัด โดยเฉพาะห้องพักรเวร นอกจากนี้ควรจัดรถบริการรับส่งระหว่างบ้านกับที่ทำงาน ปัจจุบันพยาบาล ต้องเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว ทำให้ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะภาวะที่น้ำมันแพง บางแห่งต้องรวมตัวกันเพื่อกู้เงินมาซื้อรถ

๑.๖ กระทรวงสาธารณสุข ควรสร้างความสมดุลทางวัฒนธรรมเพื่อเกิดพหุวัฒนธรรมด้วยการจัดโครงการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพิ่ม โดยให้ทุนแก่นักศึกษาที่ไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เรียนต่อพยาบาล และมีเงื่อนไขเช่นเดียวกับโครงการผลิตพยาบาลวิชาชีพ ๓,๐๐๐ คน คือ เมื่อจบแล้วมีอัตราบรรจุเป็นข้าราชการในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเพิ่มความสมดุลระหว่างพยาบาลไทยพุทธ และพยาบาลไทยมุสลิม ดำรงไว้ซึ่งความหลากหลายทางวัฒนธรรม และหน่วยงานเองควรสนับสนุนให้องค์กรมีบรรยากาศการอยู่ร่วมกันแบบพหุวัฒนธรรม เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งให้กับองค์กร และความคิดคงอยู่ของพยาบาลในพื้นที่มากขึ้น

๑.๗ กระทรวงสาธารณสุข ควรสนับสนุนอุปกรณ์ เพื่อความปลอดภัยในการปฏิบัติหน้าที่ของพยาบาลขณะเกิดสถานการณ์ ณ จุดเกิดเหตุ เช่น เสื้อเกราะกันกระสุน (ต้องไม่หนักมาก ที่กระทรวงสาธารณสุขเคยส่งมาให้ ตัวหนึ่งหนักประมาณ ๗-๑๕ กิโลกรัม ไม่มีใครใช้) หมวกกันกระสุน ล้อรถพยาบาลฉุกเฉินเป็นชนิดป้องกันตะปูเรือใบได้ วิทยุสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (พื้นที่ที่เกิดเหตุมักตัดสัญญาณโทรศัพท์) รวมทั้งอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการส่งต่อผู้ป่วยทางอากาศ

๑.๘ เนื่องจากผลงานวิจัย พบว่า คุณภาพชีวิตของพยาบาลไทยพุทธน้อยกว่าไทยมุสลิม ดังนั้นเพื่อให้พยาบาลไทยพุทธมีคุณภาพชีวิตเท่าเทียมกับพยาบาลไทยมุสลิม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหาวิธีการเสริมสร้างกำลังใจให้กับพยาบาลไทยพุทธให้สามารถคงอยู่ในพื้นที่ต่อไปได้ ซึ่งพยาบาลเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ และเป็นผู้มีประสบการณ์ การที่สามารถดำรงรักษาพยาบาลที่มีคุณภาพเหล่านี้ให้คงอยู่ได้นานหรือตลอดไป จะทำได้ง่ายกว่าการหาคนภายนอกพื้นที่มาปฏิบัติงานในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการช่วยลดปัญหาการขาดแคลนพยาบาลได้อีกทางหนึ่ง

๑.๙ ผู้นำองค์กร ควรมีระบบบริหารจัดการที่เน้นความสุขในการทำงานซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พยาบาลคิดคงอยู่ในพื้นที่ นอกจากนี้ควรเป็นปากเสียงให้กับพยาบาลด้วย

๒. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.)

๒.๑ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ควรมีแผนที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาการบรรจุตำแหน่งราชการให้กับพยาบาลลูกจ้างและปัญหาการขึ้นสู่ตำแหน่งพยาบาลชำนาญการพิเศษที่ยังติดขัดอีก ๓๐๐ กว่าตำแหน่ง โดยเฉพาะพื้นที่เสี่ยงภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรจัดเป็นเขตพื้นที่พิเศษในการกำหนดการเลื่อนขึ้นสู่ตำแหน่ง เช่น ลดเวลาในการทำงานเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งเร็วขึ้นได้ ให้มีความก้าวหน้าใน

ตำแหน่งที่สูงขึ้น จะเป็นการเพิ่มแรงสนับสนุนทางสังคมในแง่เป็นเครื่องมือความก้าวหน้าให้กับพยาบาลที่ต้องทำงานที่ยากลำบาก มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ทำให้พยาบาลวิชาชีพมีกำลังใจ ส่งผลต่อความผาสุกและการคงอยู่ของพยาบาลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างเป็นรูปธรรม

๒.๒ กำหนดตำแหน่ง และค่าตอบแทนความก้าวหน้าของพยาบาลผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง (APN)

๓. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.)

สำนักงาน ก.พ.ร. ควรสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) ด้านกำลังคนพยาบาลในภาคใต้ โดยสำนักงาน ก.พ.ร. ควรส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐระดับพื้นฐาน (Fundamental level) เช่น การเพิ่มแรงจูงใจพื้นฐานในการกำหนดเกณฑ์ความปลอดภัยภายใต้งบประมาณพิเศษสำหรับสุขภาพเจ้าหน้าที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีการจัดทำแผนพัฒนาองค์การของส่วนราชการ ซึ่งถือว่าเป็นการปรับปรุงทีละขั้น และสำนักงาน ก.พ.ร. ก็สามารถที่จะเปรียบเทียบผลการดำเนินการพัฒนา PMQA ระหว่างส่วนราชการต่าง ๆ

๔. สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

๔.๑ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ควรร่วมลงทุนด้านกำลังคนกับภาครัฐ เนื่องจากหน่วยงานนี้มีนโยบายในการส่งเสริมให้เกิดโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งต้องการมีพยาบาลอยู่ประจำทุกแห่ง ดังนั้น จึงควรเป็นหุ้นส่วนการลงทุนเพื่อการผลิตพยาบาลวิชาชีพ และเพิ่มในสถาบันการศึกษาภาครัฐ เพื่อตอบสนองความต้องการพยาบาล ในอัตราส่วน ๑ ต่อ ๔๐๐ ประชากร และเพิ่มการผลิตในส่วนของกระทรวงสาธารณสุขเพื่อให้ครอบคลุมโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ทุกแห่งในภาคใต้

๔.๒ จัดสรรงบประมาณพัฒนาระบบสารสนเทศ เพื่อลดภาระงานของพยาบาลในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.)

๕. ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.)

๕.๑ ศอ.บต. ควรมีแผนร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข ในการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณ การพัฒนาบุคลากร เช่น ไปศึกษาดูงานในประเทศกลุ่มอาเซียน

๕.๒ ควรเพิ่มกลยุทธ์ในการดูแลแบบเอื้ออาทรกับกลุ่มพยาบาลวิชาชีพให้ครอบคลุมทั้งครอบครัวให้มีแรงจูงใจและมีความสุขอยู่ในพื้นที่ได้ยาวนาน

เอกสารอ้างอิง

ลดาวัลย์ ประทีปชัยกุล และคณะ. (๒๕๕๕). **คุณภาพชีวิต ความคงอยู่และการสนับสนุนทางสังคมของพยาบาลวิชาชีพในพื้นที่ที่มีความไม่สงบของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้**. รายงานวิจัย. สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

โครงการเตรียมการรองรับการเคลื่อนย้ายของแรงงาน สู่การเป็นประชาคมอาเซียน

วิจัยโดย ศิริเชษฐ์ สังขะมาน และคณะ
เรียบเรียงโดย...อัญชลี จวงจันทร์

เสาหลักของอาเซียนประกอบด้วย ๓ เสาหลักคือ เสาหลักด้านประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) เสาหลักด้านประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political–Security Community : APSC) และเสาหลักด้านประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio–Cultural Community : ASCC) โดยประชาคมอาเซียนจะเกิดขึ้นอย่างเต็มรูปแบบ ภายในปี ค.ศ. ๒๐๑๕ (พ.ศ. ๒๕๕๘) พิมพ์เขียวของประชาคมเศรษฐกิจ (AEC Blueprint) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะเกิดขึ้นอย่างเต็มรูปแบบภายใน ค.ศ. ๒๐๑๕ โดยมีจุดมุ่งหมายคือ การนำอาเซียนไปสู่การเป็นตลาดและฐานการผลิตร่วมกัน ภายใต้หลักการดังกล่าว อาเซียนจะมีการเคลื่อนย้ายอย่างเสรีใน ๕ สาขา คือ ๑) สินค้า ๒) บริการ ๓) การลงทุน ๔) แรงงานฝีมือ ๕) เงินทุน

กระทรวงแรงงานเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีภารกิจที่เกี่ยวข้องและเข้าไปดำเนินการตามพิมพ์เขียวประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในหมวด A2 การเคลื่อนย้ายธุรกิจบริการเสรี และหมวด A5 การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือเสรี ซึ่งอยู่ภายใต้การเจรจาเรื่องการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดาและเป็นเรื่องของบุคลากรวิชาชีพที่ต้องมีการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน โดยไม่ลดทอนสิทธิของภาคีตามข้อตกลงในการประกอบวิชาชีพ โดยภายในปี ๒๐๑๕ จะมีการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือเสรีใน ๗ สาขาวิชาชีพ ๆ ได้แก่ แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล สถาปนิก วิศวกร บัญชี และช่างสำรวจ ส่วนสาขาวิชาชีพ/อาชีพอื่นจะค่อยทยอยให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือเสรีต่อไปในอนาคต

ศิริเชษฐ์ สังขะมาน และคณะ จึงสนใจศึกษาการรองรับการเคลื่อนย้ายของแรงงานสู่การเป็นประชาคมอาเซียน เพื่อศึกษา ทบทวน และวิเคราะห์ข้อมูลการเคลื่อนย้ายแรงงาน ตลอดจนปัจจัยปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือเสรีในประชาคมอาเซียน รวมทั้งเพื่อหาแนวทางในการเพิ่มขีดความสามารถในการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือสู่การเป็นประชาคมอาเซียน และกำหนดทิศทางการพัฒนาแรงงานและการเตรียมความพร้อมทางด้านการบริหารจัดการรองรับการรวมมือของประชาคมอาเซียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการเคลื่อนย้ายของแรงงานฝีมือสู่การเป็นประชาคมอาเซียน
๒. เพื่อทราบถึงผลการศึกษาลาดแรงงานในประเทศสมาชิกอาเซียน ปัจจัยและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นเมื่อมีการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือเสรี และมีแนวทางการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเคลื่อนย้ายของแรงงานฝีมือสู่การเป็นประชาคมอาเซียน
๓. เพื่อเตรียมความพร้อมและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เรื่องแรงงานและการรวมกลุ่มเป็นประชาคมอาเซียน
๔. เพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมด้านแรงงานของประเทศไทยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในประเทศผู้ก่อตั้งสมาคม/ประชาคมอาเซียน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือ

วิธีการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการศึกษาวิจัย ดังนี้

๑. การทบทวนข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารความตกลงว่าด้วยความร่วมมือในด้านต่าง ๆ แผนงานรวมกลุ่มของอาเซียน พระราชบัญญัติ กฎหมาย กฎระเบียบ นโยบาย และแผนการดำเนินงานของภาครัฐและเอกชน ฐานข้อมูลสถิติ รายงานประจำปี รายงานผลการสำรวจ รายงานผลการวิจัย รายงานการประชุม บทวิเคราะห์ เอกสารประกอบการประชุมหรือสัมมนา

๒. การจัดการประชุมเสวนาระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียน เพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองและหาแนวทางการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือของประเทศสมาชิกอาเซียน กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่ ตัวแทนเจ้าหน้าที่ระดับอาวุโสของประเทศสมาชิกอาเซียน ๙ ประเทศ ได้แก่ บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม

๓. เก็บข้อมูลโดยการจัดทำแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จำนวน ๒๘ คน ได้แก่ ตัวแทนด้านแรงงานจากประเทศสมาชิก สำนักงานบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ สำนักงานบริหารแรงงานต่างด้าว กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน กรรมาอาเซียนหรือสำนักงานเลขาธิการอาเซียนแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา หน่วยงานวิชาการ สมาคมโรงแรมไทย สมาคมมัคคุเทศก์อาชีพแห่งประเทศไทย แพทยสภา สภาการพยาบาล ทันตแพทยสภา สภาสถาปนิก สภาวิศวกร สภาวิชาชีพบัญชี

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง โครงการเตรียมการรองรับการเคลื่อนย้ายของแรงงานสู่การเป็นประชาคมอาเซียน สามารถอธิบายผลการวิจัยได้ ดังนี้

๑. ด้านการเปิดให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานได้อย่างเสรีภายใต้ประชาคมอาเซียน พบว่า การเปิดให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานได้อย่างเสรีภายใต้ประชาคมอาเซียน จะก่อให้เกิดผลกระทบทั้งด้านบวก และด้านลบ กล่าวคือ ผลกระทบด้านบวกคือ จะสามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานฝีมือได้ เนื่องจากจะมีแรงงานต่างชาติที่มีฝีมือเข้ามาทำงานในประเทศไทยได้สะดวกยิ่งขึ้น อีกทั้งเป็นการพัฒนาศักยภาพของแรงงานไทย เนื่องจากมีการแข่งขันกันมากขึ้น ส่วนผลกระทบด้านลบที่จะตามมาคือ แรงงานฝีมือไทยในสาขาวิชาชีพที่สำคัญและมีความขาดแคลน รวมทั้งใน ๗ สาขาวิชาชีพที่ได้ทำข้อตกลงยอมรับร่วมคุณสมบัตินักวิชาชีพ (MRAs) ร่วมกันแล้ว อาจจะถูกแย่งงานหรือลดบทบาทในการทำงานลง รวมทั้งการเข้ามาทดแทนของแรงงานที่มีค่าตอบแทนที่ไม่เท่ากันของแต่ละประเทศ จะก่อให้เกิดการขาดแคลนบุคลากรและบุคลากรวิชาชีพบางส่วนของไทยอาจจะมีการเคลื่อนย้ายออกไปทำงานในต่างประเทศในจำนวนที่มากขึ้น

๒. ด้านปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรีภายใต้ประชาคมอาเซียน อย่างเป็นรูปธรรม พบว่า การที่ทุกประเทศสมาชิกของอาเซียนต่างได้รับผลประโยชน์จากการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือเสรีโดยไม่แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ ทุกประเทศได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน แรงงานฝีมือทุกภูมิภาคมีโอกาสหางานทำได้มากขึ้น เพราะตลาดแรงงานขยายใหญ่ขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นโอกาสในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานฝีมือของแต่ละประเทศอีกด้วย ดังนั้น ควรมีการทำความเข้าใจให้ตรงกันในเรื่องการเคลื่อนย้ายแรงงาน เนื่องจากหลายฝ่ายยังมีความเข้าใจที่แตกต่างกัน เช่น เข้าใจว่าการเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรีคือ การเดินเข้า-ออกในประเทศอาเซียนได้เลยโดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนอะไร ซึ่งแท้จริงการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีระบุไว้ใน Blueprint คือ การอำนวยความสะดวกให้มีการเคลื่อนย้ายได้ง่ายขึ้นเท่านั้น

๓. ด้านการเตรียมพร้อมสำหรับแรงงาน พบว่า การเตรียมพร้อมสำหรับแรงงานที่จะมีการเคลื่อนย้าย ซึ่งจุดอ่อนของแรงงานไทยคือ ภาษา ระเบียบวินัย และเทคโนโลยีสารสนเทศ ฉะนั้น ต้องมีการเตรียมความพร้อมให้กับแรงงานในด้านภาษา และเทคโนโลยีสารสนเทศ พร้อมกับให้เรียนรู้วัฒนธรรมของประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ ควบคู่กันไป ซึ่งเป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ที่จะต้องขับเคลื่อนกลไกต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้กับแรงงานไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาครัฐควรบริหารจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ร่วมกันอย่างบูรณาการ

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับ ๗ สาขาวิชาชีพที่จะเคลื่อนย้ายแรงงาน มีดังนี้

๑) ควรมีการเตรียมความพร้อมให้กับแรงงานวิชาชีพให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องประชาคมอาเซียน การเปิดเสรีการเคลื่อนย้ายแรงงานและการจัดทำข้อตกลง MRAs รวมถึงเหตุผลความจำเป็นการจัดทำข้อตกลงดังกล่าว

๒) หน่วยงานของรัฐควรจัดทำหลักสูตรภาษาเพื่อใช้ในการสื่อสาร ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาของประเทศในอาเซียน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่แรงงานวิชาชีพของไทย

๓) ความแตกต่างด้านวัฒนธรรมอาจจะเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการปฏิบัติงานในประเทศอาเซียนของแรงงานไทย ดังนั้น ควรมีการเตรียมพร้อมให้กับแรงงานวิชาชีพของไทยที่สนใจไปทำงานในอาเซียนให้มีการปรับตัวกับความแตกต่างดังกล่าว

๔) สภาวิชาชีพต้องเข้ามากำกับดูแลในเรื่องของมาตรฐานวิชาชีพของตน และควรมีบทบาทในการเตรียมพร้อมของแรงงานวิชาชีพให้มากขึ้น โดยความร่วมมือกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง

๕) แรงงานวิชาชีพจะต้องติดตามความเคลื่อนไหวและการเจรจาในข้อตกลงต่าง ๆ ของอาเซียนในวิชาชีพของตนอย่างใกล้ชิด

๖) แรงงานอาชีพของไทยต้องมีความตื่นตัวในการสร้างโอกาสให้ตัวเอง

๒. ข้อเสนอแนะด้านบทบาทของกระทรวงแรงงานสู่การเป็นประชาคมอาเซียน

๑) กระทรวงแรงงานควรเป็นกลไกหลักของประเทศในการกำกับ ดูแล สนับสนุน ส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงานของประเทศ ให้มีปริมาณและคุณภาพสอดคล้องกับแนวทางการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ รวมทั้งเพื่อรองรับการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมืออย่างเสรีในภูมิภาคอาเซียน

๒) พัฒนาฐานข้อมูลกลางด้านตลาดแรงงานในประเทศและตลาดแรงงานในภูมิภาคอาเซียน โดยกำหนดโครงสร้างข้อมูลมาตรฐานที่มีความเชื่อมโยงกัน ระหว่างข้อมูลการผลิต พัฒนากำลังคนและข้อมูลความต้องการกำลังคน และพัฒนาศักยภาพของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการเชื่อมโยงข้อมูลด้านแรงงาน และข้อมูลด้านเศรษฐกิจกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการประสานและเชื่อมโยงข้อมูลกับประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาแรงงานและประสานงานการฝึกอาชีพ

๓) เพิ่มขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่กระทรวงแรงงานสู่การเป็นประชาคมอาเซียนโดยพัฒนากำลังคนด้วยการให้ทุนการศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ รวมทั้งการศึกษาด้านประเพณีวัฒนธรรมและภาษาของประเทศในอาเซียน ตลอดจนจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดทำโครงการศึกษาวิจัย ซึ่งจะทำให้เจ้าหน้าที่ของกระทรวงฯ มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

ศิริเชษฐ์ สัจjaman และคณะ. (๒๕๕๖). **โครงการเตรียมการรองรับการเคลื่อนย้ายของแรงงานสู่การเป็นประชาคมอาเซียน**. รายงานวิจัย. กรุงเทพฯ : ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การพัฒนาประชาธิปไตย

เรียบเรียงโดย...จันทพร สีหาบุญลี

ระบอบการปกครองประชาธิปไตย เป็นระบอบการปกครองที่มีบทบาทสำคัญที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยอาศัยหลักการพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญคือ การยึดมั่นในความสำคัญของบุคคล สิทธิ และเสรีภาพของบุคคล ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สำหรับประเทศไทยซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข นับเวลาเกือบศตวรรษ แต่การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยก็ยังมีพัฒนาการที่ล่าช้า เนื่องจากต้องตกอยู่ภายใต้การปกครองในรูปแบบของอำนาจนิยมเป็นเวลานาน และในช่วงระยะเวลาเหล่านั้น ประชาชนไทยไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทำให้ไม่รู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนตามระบอบประชาธิปไตยอย่างเพียงพอที่จะนำไปสู่การร่วมรับรู้หรือแก้ไขปัญหาของประเทศ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลหรือระดับสังคมโดยรวมได้ จากลักษณะปัญหาข้างต้น องค์กรหรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญในส่วนนี้ จึงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาธิปไตย โดยอาศัยหลักการทางประชาธิปไตยประกอบกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ตามโครงสร้างของแต่ละองค์กรมาเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย ให้มีความเจริญและมีเสถียรภาพ ซึ่งแต่ละองค์กรต่างก็มุ่งหมายให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยได้รับการพัฒนา จึงเป็นที่มาของการนำเสนอเนื้อหาด้านการวิจัยจากหน่วยงานภาครัฐที่ต้องการสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตย โดยอาศัยบทบาทและอำนาจหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนา ประกอบด้วย องค์กรนักการเมือง องค์กรศาล องค์กรทหาร องค์กรสาธารณสุข และการศึกษาวิจัยในระดับพื้นที่เกี่ยวกับบทบาทขององค์กรราชการ ธุรกิจเอกชน นักการเมืองและสื่อมวลชนกับการพัฒนาประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ ผลงานการวิจัยที่นำเสนอนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยวิธีการรวบรวมข้อมูลเอกสาร การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง และการสังเกต โดยอาศัยบทบาทและอำนาจหน้าที่เป็นกรอบในการวิเคราะห์ถึงรูปแบบและวิธีการพัฒนาประชาธิปไตยของแต่ละองค์กร

แนวคิดและอุดมการณ์ประชาธิปไตย

บทความวิจัยนี้จะนำเสนอแนวคิดและอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่นักวิชาการส่วนใหญ่ได้สรุปไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการนำเสนอผลการวิจัย สื่อความเข้าใจในความหมายของประชาธิปไตยได้ตรงกัน ดังนี้

สมบูรณ สุขสำราญ (อ้างถึงใน ชาตรี ทัดติ, ๒๕๔๓ : ๙) กล่าวว่า ระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยคือ การปกครองที่ถือหลักว่า อำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจอสูงสุด ประกอบด้วย อำนาจอธิปไตยบัญญัติ อำนาจอบริหาร อำนาจตุลาการ เป็นของประชาชนพลเมืองทั่วประเทศ กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน คือ อำนาจอธิปไตยประชาชนเป็นผู้ใช้เพื่อประชาชน ของประชาชนเอง จึงเป็นการปกครองที่ชอบธรรม โดยมีนักทฤษฎีหลายท่าน ได้เน้นถึงการยอมรับสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคและการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการบริหารประเทศชาติ โดยถือว่าอำนาจอสูงสุดในการปกครองมาจากประชาชน โดยประชาชนเลือกผู้แทนเข้าไปดำเนินการบริหาร ซึ่งความคิดของนักทฤษฎีประชาธิปไตยโดยระบบผู้แทน เช่น John Locke และ Thomas Jefferson ถือว่าประชาชนมีความเสมอภาคกัน และมีความสามารถที่จะเข้าร่วมบริหารงานปกครองประเทศได้ แต่เมื่อประชาชนมีมากจึงต้องมีการเลือกผู้แทนเป็นตัวแทนของประชาชนไปเป็นปากเป็นเสียงแทนประชาชนเป็นผู้ทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของประชาชนส่วนรวม และใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชนซึ่งเป็นวิธีการใช้อำนาจทางการเมืองอย่างหนึ่ง (Political Authority) ดังนี้เมื่อกล่าวถึงอุดมการณ์การประชาธิปไตย แนวคิดที่มีส่วนเกี่ยวพันหรือเกี่ยวข้องหรือเป็นส่วนหนึ่งของประชาธิปไตย แนวคิดเหล่านี้มีมาก แต่จะนำมาสรุปไว้เฉพาะแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญที่สุด ประกอบด้วย

๑. อำนาจของประชาชน (Popular Sovereignty) หัวใจของประชาธิปไตยคือ อำนาจอสูงสุดเด็ดขาดในแผ่นดินเป็นของประชาชน

๒. สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของปัจเจกบุคคล (Individuals Right Liberty and Equality) สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของปัจเจกบุคคล เป็นแนวคิดที่เป็นหัวใจสำคัญของสิทธิเสรีนิยม ซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและแนบแน่นกับประชาธิปไตยมาก

๓. ฉันทานุมัติ (Consent) ฉันทานุมัติหรือการได้รับความยินยอมจากประชาชนในการที่ประชาชนจะถูกปกครอง เป็นแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญอีกประการหนึ่งของอุดมการณ์ประชาธิปไตย

๔. การเป็นตัวแทน (Representation) ประชาธิปไตยทางตรงนั้นไม่อาจทำได้ในสังคมการเมืองที่มีขนาดใหญ่ ดังนั้น ประชาธิปไตยทั้งหลายจึงล้วนถูกเข้าใจว่า หมายถึง ประชาธิปไตยแบบผู้แทนหรือตัวแทน

๕. การปกครองโดยเสียงส่วนใหญ่ (Majority Rule) ในทางการเมืองใช้หลักเสียงส่วนใหญ่ (Majority Rule) ซึ่งมักเน้นควบคู่กันไปถึงเรื่องสิทธิของเสียงส่วนน้อย (Minority Right)

๖. รัฐบาลที่เปิดเผยและตรวจสอบได้ (Open and Accountable Government) รัฐบาลที่เปิดเผย (Open Government) มีความสำคัญต่อประชาธิปไตย เพราะทำให้ประชาชนเห็นได้ว่ารัฐบาลทำอะไรที่เป็นความสุรุ่ยสุร่ายหรือไม่ มีการคอร์รัปชันหรือไม่ มีความผิดพลาดเชิงนโยบายหรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้ประชาชนจะได้ทราบสถานะของบ้านเมืองได้ทันการณ์ก่อนที่จะสายเกินแก้ นอกจากนี้ รัฐบาลที่เปิดเผยยังมีส่วนสำคัญในการพิทักษ์เสรีภาพให้ปัจเจกบุคคลทั้งหลายที่เป็นพลเมืองด้วย

๗. สาธารณะประโยชน์ (Public Interests) การปกครองที่ได้ชื่อว่า “เพื่อประชาชน” เป็นที่มาของคำว่า “สาธารณะประโยชน์” กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ผลประโยชน์ที่ประชาชนโดยส่วนรวมควรจะได้รับ

ผลงานการศึกษา การพัฒนาประชาธิปไตย

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยของแต่ละกรณีศึกษา ดังนี้

๑. ศักดิ์ดา นพเกตุ (๒๕๔๓) ศึกษาบทบาทนักการเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตย เท่าที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์รายวัน การศึกษาการแก้ไขปัญหากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง พบว่า

๑) ข้าราชการ บพบรรณนิกาย และบทความส่วนใหญ่ร้อยละ ๗๕ ในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่นำเสนอในช่วง ๓ เดือน ก่อนการบังคับใช้กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง ๒๕๔๓ มีเนื้อหาเกาติติการแก้ไขร่างกฎหมายดังกล่าวในขั้นตอนต่าง ๆ ทำให้การดำเนินการแก้ไขร่างกฎหมายได้สำเร็จลงอย่างรวดเร็ว

๒) ข้าราชการ บพบรรณนิกาย และบทความในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่นำเสนอในช่วง ๓ เดือนก่อนการบังคับใช้กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง ๒๕๔๓ มีเนื้อหาวิพากษ์วิจารณ์บทบาทของนักการเมืองที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขร่างกฎหมายฉบับนี้ในขั้นตอนต่าง ๆ ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายรัฐบาลภายใต้การนำของนายชวน หลีกภัย และสมาชิกวุฒิสภา อันมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักการเมืองในการผลักดันการแก้ไขมาตรการต่าง ๆ ให้สามารถจัดการการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรมมากที่สุดและเป็นไปด้วยความรวดเร็ว

๓) การ์ตูนการเมืองในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่นำเสนอในช่วง ๓ เดือน ก่อนการบังคับใช้กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง ๒๕๔๓ มีเนื้อหาวิพากษ์วิจารณ์บทบาทของนักการเมืองที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขร่างกฎหมายฉบับนี้ในขั้นตอนต่าง ๆ โดยเฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายรัฐบาลภายใต้การนำของนายชวน หลีกภัย และสมาชิกวุฒิสภา

๔) จากบทสัมภาษณ์ของนักการเมืองที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขร่างกฎหมายฉบับนี้ยอมรับว่า สื่อมวลชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้การดำเนินการแก้ไขร่างกฎหมายฉบับนี้ประสบความสำเร็จ

สำหรับการศึกษาในเรื่องนี้ได้มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑) ในการดำเนินการแก้ไขปรับปรุงร่างกฎหมายสำคัญ จำเป็นอย่างยิ่งที่สื่อมวลชนจะต้องติดตามตรวจสอบการดำเนินการของนักการเมือง ทำให้บทบาทของนักการเมืองแต่ละคนถูกนำเสนอต่อสาธารณะ และนักการเมืองผู้นั้นยอมตกเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ของสังคม นำไปสู่การวินิจฉัยและตัดสินใจว่านักการเมืองผู้นั้นเป็นอย่างไร ดังนั้น นักการเมืองควรจะดำเนินการด้วยความจริงใจและมีความโปร่งใสเป็นที่ตั้ง

๒) จะเห็นได้ว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อความคิดของสังคม ดังนั้น นอกจากจะทำหน้าที่สะท้อนความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ และเสนอทางออกของปัญหาแล้ว สื่อมวลชนควรคำนึงถึงบทบาทในการให้ความรู้และเสริมสร้างความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ อย่างถูกต้องและเป็นธรรมและควรที่จะควบคุมบทบาทของตนเองไม่ให้เกินขอบเขตดังที่มักจะมีผู้กล่าวโจมตีบทบาทสื่อมวลชนอยู่เสมอว่า ทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาเสียเองด้วย

๒. สุวัฒน์ วรรณะหทัย (๒๕๔๓) ศึกษาศาลยุติธรรมกับการพัฒนาประชาธิปไตย พบว่า บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้จัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง

เพื่อทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดข้อขัดแย้งหรือข้อพิพาทบางเรื่องแทนศาลยุติธรรม แต่มาตรา ๒๗๑ ของรัฐธรรมนูญดังกล่าวได้ระบุถึงอำนาจของศาลยุติธรรมไว้ว่า ศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น อันเป็นการรับรองว่า ศาลยุติธรรมยังเป็นศาลสำคัญและเป็นศาลหลักในการใช้อำนาจตุลาการ เพราะมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดคดีทั้งปวงที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลอื่น นั่นคือ การทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนซึ่งเป็นพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ในกระแสโลกาภิวัตน์แห่งสังคมประชาธิปไตย ศาลยุติธรรมก็ได้พยายามปรับปรุงการทำงานเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย ตัวอย่างเช่น

๑) พยายามเร่งรัดการพิจารณาคดีให้เสร็จไปโดยรวดเร็ว ซึ่งถือเป็นจุดอ่อนของศาลยุติธรรมที่ต้องปรับปรุงแก้ไขเป็นอย่างมาก โดยการนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาปรับใช้กับกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรม เริ่มตั้งแต่การเปลี่ยนการบันทึกคำพยานด้วยการเขียนด้วยมือมาเป็นพูดใส่เทป และให้เจ้าหน้าที่พิมพ์ออกมา ซึ่งสามารถทำให้การบันทึกคำพยานเป็นไปโดยรวดเร็วและเรียบร้อย การใช้โทรสารส่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวและถ้อยคำสำนวนจากศาลชั้นต้นไปยังศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา เพื่อให้ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาได้พิจารณาสั่งคำร้องโดยเร็ว ซึ่งวิธีการนี้ทำให้ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกามีคำสั่งในเรื่องคำร้องขอปล่อยชั่วคราว ส่งไปถึงศาลชั้นต้นทางโทรสารภายใน ๓-๕ วัน นับแต่วันได้รับโทรสาร นับว่ารวดเร็วกว่าวิธีการแบบเดิมที่ใช้ส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ ยังได้มีโครงการสืบพยานที่อยู่นอกศาลโดยระบบการประชุมทางจอภาพ (VIDEO CONFERENCE) แต่ยังไม่มีการดำเนินการอย่างจริงจังเพราะค่าใช้จ่ายสูง และมีการนำระบบการไกล่เกลี่ยมาใช้ในคดีแพ่งอย่างจริงจัง สามารถทำให้คดีเสร็จไปโดยรวดเร็วด้วยความพอใจของคู่ความ

๒) มีการปรับปรุงหลักสูตรการอบรมผู้ช่วยผู้พิพากษาเพื่อให้สอดคล้องสภาพสังคมประชาธิปไตยในปัจจุบัน มีการพัฒนาความรู้และทักษะแก่ผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ธุรการในศาลยุติธรรมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยการจัดอบรม สัมมนา ด้านกฎหมาย แนวทางปฏิบัติ และความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนหน่วยงานยุติธรรมระหว่างประเทศ เพื่อให้การให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีหลายครั้งที่จัดอบรมสัมมนาให้แก่ประชาชนทั่วไปเพื่อให้ประชาชนทั่วไปมีความรู้เรื่องกฎหมายและสิทธิหน้าที่ของพลเมืองตามรัฐธรรมนูญ

๓) เมื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง โดยมีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ ศาลฎีกาได้ออกข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๓ ให้สอดคล้องกับการเลือกตั้งโดยข้อกำหนดข้อ ๑๐ และข้อ ๑๑ กำหนดให้ศาลชั้นต้นที่ได้รับคำร้องจากผู้สมัครที่ไม่มีชื่อเป็นผู้สมัครในประกาศของผู้อำนวยการเลือกตั้งหรือจากผู้อำนวยการเลือกตั้ง ต้องทำการพิจารณาสืบพยานหลักฐานต่อเนื่องติดต่อกันไปทุกวัน ไม่เว้นแม้เป็นวันหยุดราชการให้แล้วเสร็จภายใน ๗ วันนับแต่วันเริ่มต้นพิจารณา และให้รับส่งสำนวนพร้อมความเห็นไปยังศาลฎีกาภายใน ๗ วัน นับแต่วันเสร็จการพิจารณา และศาลฎีกาต้องพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดให้เสร็จภายใน ๗ วัน หรืออย่างช้าต้องเสร็จก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๑ วัน และปรากฏจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๔ ว่ามี

ผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้อำนวยการการเลือกตั้งร้องขอให้ศาลฎีกาวินิจฉัยชี้ขาดรวม ๒๒ ราย และศาลชั้นต้น
ดำเนินการพิจารณาสืบพยานและส่งสำนวนไปให้ศาลฎีกาวินิจฉัยชี้ขาดเสร็จก่อนวันเลือกตั้งทุกรายไป

บทบาทที่ศาลยุติธรรมได้ดำเนินมาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ชัดเจนว่า ศาลยุติธรรมพร้อมที่จะเป็นกระบวนการหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยพร้อมที่จะเป็นองค์กรหลักที่จะสนับสนุนส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้สมบูรณ์ และพร้อมที่จะปกป้องการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้คงอยู่กับประเทศไทยตลอดไป

๓. พลตรี ชชาติ ทัดติ (๒๕๔๓) ศึกษาเรื่อง ทหารกับการพัฒนาประชาธิปไตย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย สามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ยุค ได้แก่ ยุคที่หนึ่ง เป็นยุคของการร่วมสร้างประชาธิปไตย ในยุคที่สอง เป็นยุคของการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยไว้ ส่วนในยุคที่สาม เป็นยุคของการขยายการมีส่วนร่วมของประชาชน และผู้บัญชาการทหารบกทุกคนในยุคที่สาม มีนโยบายในการสนับสนุนการพัฒนาประชาธิปไตยที่ชัดเจนอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านหลักการประชาธิปไตยและด้านกระบวนการประชาธิปไตย ไม่ได้ขัดขวางการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย แต่กลับให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม ไม่มีใครยืนยันได้ว่าจะไม่เกิดการรัฐประหารหรือยึดอำนาจขึ้นอีก เพราะเงื่อนไขยังไม่หมดไป ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยลดไม่ให้เกิดเงื่อนไขดังกล่าว หรือถ้าเกิดแล้วอาจจัดด้วยสันติวิธีได้ ก็คือ การมีระบบความสัมพันธ์ระหว่างพลเรือนและทหารที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย ซึ่งพบว่าปัจจุบันยังไม่มีการรัฐศาสตร์ นักวิชาการ หรือนักการเมืองคนใดของไทยคิดและสร้างระบบดังกล่าวขึ้นในประเทศไทยเลย

สุดท้ายสำหรับโอกาสที่จะเกิดรัฐประหารหรือยึดอำนาจในประเทศไทยนั้นยังคงมีอยู่แต่จะยากขึ้น ผู้บัญชาการทหารบกและทหารบกจะไม่ใช่ผู้เริ่มต้น เงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้เกิดรัฐประหารขึ้น ได้แก่ การที่นักการเมืองร่วมกับต่างชาติคอร์รัปชัน และทำให้คนไทยเป็นทาสอย่างไม่ยุติธรรม การไม่สามารถจัดสรรทรัพยากรให้ส่วนต่าง ๆ ของสังคมอย่างเป็นธรรมได้ การไม่มีระบบความสัมพันธ์ระหว่างพลเรือนและทหารที่เหมาะสม และการแทรกแซงทางการเมืองที่เรียกว่า “การแทรกแซงทางการเมือง” (Political Intervention)

๔. อองอาจ สิทธิเจริญชัย (๒๕๔๓) ศึกษาเรื่อง การสาธารณสุขมูลฐานกับการพัฒนาประชาธิปไตย ชุมชน พบว่า การเมืองการปกครองของประเทศไทยได้ก้าวจากระบบประชาธิปไตยที่ประชาชนใช้อำนาจผ่านตัวแทน (Representative Democracy) มาถึงจุดที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองโดยตรง (Participatory Democracy) และการปกครองที่ตรวจสอบควบคุมโดยบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นกลางหรือ (Supervisory Democracy) ซึ่งทำให้ประชาชนมีสิทธิอำนาจในการปกครองตนเองมากขึ้น แต่การแสดงออกของสิทธิอำนาจของประชาชนยังติดอยู่ในรูปแบบของการกดดันรัฐเพื่อเรียกร้องให้รัฐตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวมีผลสรุปที่ความรุนแรงและก่อผลกระทบให้เกิดความเสียหายต่อส่วนรวมเป็นอย่างยิ่ง การเสนอการเมืองของพลเมืองหรือการเมืองระบบประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองตนเอง โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนร่วมลงมือเสียสละทำกิจกรรมของส่วนรวมแทนการกดดัน เรียกร้องจากรัฐส่วนกลางหรือจากท้องถิ่น ทั้งหมดจะเป็นส่วนเสริมเป็นทางออกและเป็นการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการเมืองการปกครองใหม่ให้คนอยู่กับด้วยสันติสุข

จากบทเรียนของการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานที่ผ่านมา ๒๐ กว่าปี โดยเริ่มต้นด้วยการถ่ายทอดความรู้ให้ประชาชนเข้าใจ และสามารถพึ่งตนเองได้ในการดูแลสุขภาพ แต่การถ่ายทอดนั้นเลือก

ถ่ายทอดผ่านสื่อบุคคลคือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านหรือ อสม. และผู้สื่อข่าวสาธารณสุข หรือ ผสส. ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความพร้อม ความสนใจและเสียสละ แต่ความรู้แต่เพียงอย่างเดียวไม่น่าพอที่จะทำให้ปัญหาหมดไปและเกิดพฤติกรรมการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ดังนั้น การระดมทรัพยากรและการบริหารจัดการจึงเป็นก้าวต่อ ๆ มาของการพัฒนาบทเรียนเหล่านี้เพื่อนำมาเสริมในการเผยแพร่ประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองตนเองให้เข้าถึงทุกชุมชนได้ และขณะเดียวกันแนวความคิดดังกล่าวอาจประยุกต์และปลูกฝังผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของอาสาสมัครไปสู่ประชาชนอันเป็นอีกเส้นทางหนึ่ง ที่จะช่วยให้การเผยแพร่ประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองตนเองสำเร็จเร็วขึ้น

๕. เสถียร ศรีบุญเรือง และชาติวิวัฒน์สุนทร (๒๕๔๒) ศึกษาเรื่อง บทบาทของข้าราชการ ฐกรกิจเอกชน นักการเมือง และสื่อมวลชนกับการพัฒนาประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ความเข้าใจของประชาชนชนบทในประเด็นความเท่าเทียมกันทางการเมือง เช่น ความเท่าเทียมกันในการออกไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง และความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากนักในช่วงเวลาที่ศึกษา ในขณะที่ผลการเปรียบเทียบความเข้าใจในประเด็นความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจและความเท่าเทียมทางสังคมนั้น ชี้ให้เห็นอีกว่า ประชาชนชนบทนั้นมีความเข้าใจประเด็นความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจมากกว่าความเท่าเทียมทางสังคม ทั้งนี้เรื่องมาจากว่า ความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนมากกว่าความเท่าเทียมทางสังคมนั่นเอง ผลการศึกษาวิจัยนี้ยังชี้ให้เห็นอีกว่า ประชาชนชนบทมีมุมมองในแง่ดีและมีทัศนคติที่เป็นในเชิงบวกต่อทางเลือกในการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นที่มีเหตุมีผล เช่น ประชาชนเห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า ถ้ามีปัญหาของท้องถิ่นที่เกิดขึ้นนั้นไม่สามารถแก้ไขให้สำเร็จได้โดยอาศัยผู้คนหรือองค์ประชาชนในชุมชนแล้ว ปัญหานั้น ๆ ควรที่จะต้องได้รับการแก้ไขโดยรัฐบาลและหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ยิ่งไปกว่านั้นคำกล่าวข้างต้นนี้ก็สอดคล้องกับแนวคิดดั้งเดิมของประชาชนชนบทในการมองแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วย

อย่างไรก็ตาม มีประชาชนชนบทบางส่วนที่ยังไม่มีความตระหนักถึงการมีพฤติกรรมร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น ซึ่งการขาดพฤติกรรมดังกล่าวนี้จะเป็สาเหตุหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยในอนาคตได้ ผลการวิจัยนี้ยังพบต่อไปอีกว่า กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับจังหวัด และในระดับท้องถิ่นนั้นได้มีการพัฒนาและถูกปรับไปในทิศทางที่ดีขึ้นมาก เมื่อเทียบกับกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับชาติ ซึ่งข้อสรุปที่กล่าวมานี้ สามารถยืนยันได้โดยข้อมูลที่แสดงถึงแนวโน้มการลดลงของอัตราการซื้อสิทธิ์ขายเสียงในระดับท้องถิ่น ในขณะเดียวกัน อัตราการซื้อสิทธิ์ขายเสียงในระดับชาตินั้นก็เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยในช่วงที่ทำการศึกษา อย่างไรก็ตาม ประชาชนชนบทยังคงเห็นว่ากิจกรรม/โครงการของนักการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นก็ยังไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดังนั้น กระบวนการกำหนดกิจกรรม/โครงการพัฒนาท้องถิ่นในช่วงอดีตที่ผ่านมา นั้น จึงถูกกำหนดโดยข้าราชการระดับสูงระดับจังหวัดและอำเภอ

นัยสำคัญเชิงนโยบายที่ได้จากการศึกษานี้ สามารถนำมาสรุปได้ดังนี้คือ **ประการแรก** รัฐควรกระจายอำนาจการปกครองและอำนาจในการตัดสินใจไปยังประชาชนในพื้นที่ชนบทให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องกระจายอำนาจให้กับประชาชนในการเลือกใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดของท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยผ่านองค์กรประชาชนที่มีในท้องถิ่นนั้น ๆ **ประการที่สอง** รัฐควรเปลี่ยนแปลงระบบการเลือกตั้งจากระบบการแบ่งเขตเรียงเบอร์มาเป็นระบบแบ่งเขตเบอร์เดียว ในขณะเดียวกันก็พยายามจ่ายเงินสนับสนุนพรรคการเมือง ทั้งนี้เพื่อให้พรรคการเมืองนั้นปลอดจากอิทธิพลทางการเงินของนักธุรกิจการเมือง ยิ่งไปกว่านั้น

รัฐจะต้องกระตุ้นให้ประชาชนมีการใช้อำนาจภายใต้กฎหมายในการตรวจสอบและถอดถอนเจ้าหน้าที่ของรัฐ และนักการเมืองที่อยู่ในข่ายสงสัย **ประการที่สาม** ในทางปฏิบัตินั้น นโยบายรัฐต้องเน้นความเป็นรูปธรรมในการให้ข้อมูลข่าวสาร และความรู้เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยให้กับองค์กรประชาชนในเขตชนบทที่ห่างไกลมากขึ้น **ประการที่สี่** รัฐต้องให้การสนับสนุนโครงการเชิงรุกเพื่อทำการเผยแพร่ความรู้และสร้างความตระหนักในเรื่องประชาธิปไตยมากขึ้น โดยอาศัยข่ายงานของสถานีวิทยุและสถานีโทรทัศน์ทั้งของภาครัฐและเอกชนในการเผยแพร่ข่าวสารดังกล่าว ยิ่งไปกว่านั้นรัฐต้องกระตุ้นให้ประชาชนและองค์กรประชาชนในท้องถิ่นหรือชุมชนได้มีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรมในกระบวนการเรียนรู้ประชาธิปไตยอย่างเต็มที่เพื่อใช้ในการตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น และ**ประการสุดท้าย** ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญคือ รัฐต้องพยายามกระจายและเพิ่มระดับการศึกษาของประชาชนในชนบทให้สูงขึ้นด้วย จึงจะมีผลทำให้มาตรการของรัฐที่กล่าวมานั้นสัมฤทธิ์ผลได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

การพัฒนาประชาธิปไตย

ผลการศึกษาของข้อมูลตัวอย่างที่นำเสนอในเบื้องต้นนั้น พบว่า องค์กรเหล่านี้ซึ่งเป็นองคคัพพพของสังคมต่างก็มีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการสนับสนุนหรือขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย โดยอาศัยกลไกที่เป็นบทบาทและอำนาจหน้าที่ของตนเอง เป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยภายใต้แนวคิดที่ต้องการจะให้องค์กรของตนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมประชาธิปไตยของไทยได้ตระหนักและเห็นคุณค่าความสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งแต่ละองค์กรล้วนมีผลการศึกษาที่มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกันคือ

๑) การตระหนักและให้ความสำคัญกับการพัฒนาประชาธิปไตยตามขอบเขตบทบาทอำนาจหน้าที่ของตนเองด้วยการรณรงค์ส่งเสริมและเข้าไปมีส่วนร่วมสนับสนุนบุคลากรที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลมีความรู้ความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ชัดเจนชัดเจนผ่านกระบวนการปฏิบัติงาน จนสามารถนำไปถ่ายทอดสู่บุคคลอื่น ๆ อันเป็นการขยายพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

๒) การสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนและกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องอันเป็นการเชื่อมโยงและเปิดช่องทางให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมที่จะนำไปสู่เป้าหมายร่วมกันในการขับเคลื่อนบทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์กรอันเป็นสิ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ที่เป็นเจ้าขององคคพเหล่านี้อย่างแท้จริงก็คือ ประชาชน

๓) ให้ความสำคัญกับการเปิดเผยกระบวนการปฏิบัติงานตลอดจนข้อมูลเอกสารเพื่อให้มีการตรวจสอบและส่งเสริมความเข้าใจที่ถูกต้องอันดีในการปฏิบัติเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายคือประโยชน์สาธารณะที่ทุกคนได้รับประโยชน์ร่วมกัน

๔) การดำเนินงานขององค์กรภายใต้การสนับสนุนและเห็นชอบจากประชาชนผู้ได้รับผลจากการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรนั้นโดยตรง ซึ่งหมายถึงการยอมรับในสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยไม่กระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่น ขณะเดียวกันก็มีการคุ้มครองและรักษาสีทธิของตนเองภายใต้ข้อบังคับของกฎระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๕) การอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในการพัฒนาประชาธิปไตยของแต่ละหน่วยงาน ถือเป็นภาพสะท้อนที่สำคัญที่ทุกองคาพยพของสังคมจะต้องมีส่วนร่วมผลักดันให้การพัฒนาประชาธิปไตยบรรลุตามหลักการพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ตามแบบของประเทศเสรีนิยมโดยทั่วไป

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การพัฒนาประชาธิปไตยของไทยยังคงต้องเป็นค่านิยมร่วมกันที่ทุกภาคส่วนในสังคมจะต้องตระหนักและรับรู้ร่วมกันว่า ประชาธิปไตยของไทยยังไม่ได้ได้รับการพัฒนาทั้งในระดับปัจเจกบุคคลหรือระดับองค์กรเท่าที่ควร จึงถือเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของทุกภาคส่วนในสังคมที่จะต้องมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการปลูกฝัง วัฒนธรรมส่งเสริมและให้การสนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทย ผ่านการปฏิบัติงานตามบทบาทและอำนาจหน้าที่อย่างเข้มแข็ง ไม่ย่อท้อ แม้ว่าการพัฒนาประชาธิปไตยกว่าจะเกิดขึ้นได้และปรากฏผลในเชิงรูปธรรมต่อสังคมโดยรวมอย่างแท้จริงนั้น จำเป็นจะต้องอาศัยระยะเวลาที่ยาวนานอยู่บ้างสำหรับสังคมไทย หากตราบไต่ที่ทุกภาคส่วนตระหนักรู้ร่วมกันแล้วว่า ประชาธิปไตยของไทยจะต้องได้รับการพัฒนาให้มีความเจริญมั่นคงและมีเสถียรภาพแล้ว ไม่นานประชาธิปไตยของไทยที่สมบูรณ์ครบถ้วนจะต้องเกิดขึ้นในอนาคตอย่างแน่นอน

เอกสารอ้างอิง

ชาตรี ทัดติ, พลตรี. (๒๕๔๓). ทหารกับการพัฒนาประชาธิปไตย. รายงานวิจัย. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.

ศักดิ์ดา นพเกตุ. (๒๕๔๓). บทบาทนักรการเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตยเท่าที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์

รายวัน : การศึกษาการแก้ไขกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง. รายงานวิจัย.

นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.

สุวัฒน์ วรรณะทรัพย์. (๒๕๔๓). ศาลยุติธรรมกับการพัฒนาประชาธิปไตย. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.

เสถียร ศรีบุญเรือง และชาตรี ชาตีวัฒนาสุนธ์. (๒๕๔๒). บทบาทองค์กรธุรกิจเอกชน นักการเมืองและ

สื่อมวลชนกับการพัฒนาประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่. รายงานวิจัย.

เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

องอาจ สิทธิเจริญชัย. (๒๕๔๓). การสาธารณสุขมูลฐานกับการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน. รายงานวิจัย.

นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.

_____. (๒๕๕๗). การพัฒนาประชาธิปไตย. [ออนไลน์] สืบค้นวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๗.

เข้าถึงได้จาก 118.174.31.149/web-pages/m03060000/.../0053_0_68-5113.pdf

บทความที่น่าสนใจ

บายศรีสู่ขวัญ ประเพณีเชิญ “ขวัญ” สู่กาย

เรียบเรียงโดย...ปิยะวรรณ ปานโต

คอลัมน์บทความที่น่าสนใจฉบับนี้ เป็นการกล่าวถึงการทำพิธีบายศรีสู่ขวัญซึ่งมีประวัติและความเป็นมาอย่างไรนั้น นำมาฝากท่านผู้อ่านได้รับทราบกัน สำหรับคำว่า “บายศรีสู่ขวัญ” ซึ่งมีความเชื่อกันว่า เราทั้งหลายเกิดมาบนโลกนี้ล้วนมี “ขวัญ” ประจำกาย คอยช่วยพิทักษ์รักษาเจ้าของขวัญให้มีความสุขสวัสดิ์ โดยขวัญจะติดตามตัวคนเราไปทุกหนทุกแห่ง ขณะเดียวกันก็สามารถหนีหายออกจากกายได้ หากมีมูลเหตุทำให้เจ้าของขวัญต้องตกใจ เช่น เจ็บป่วย หรือได้รับอันตรายใด ๆ จนเกิดอาการ “ขวัญหาย” หรือ “เสียขวัญ” เราจึงมักจะได้ยินผู้เฒ่าผู้แก่พูดปลอบเวลาเด็กร้องไห้เพราะกลัวว่า “ขวัญเอ๋ย ขวัญมา” เป็นการเรียกขวัญให้มาอยู่กับเนื้อกับตัว

การเรียกขวัญหรือการรับขวัญมีการประกอบพิธีกรรมอย่างเป็นเรื่องเป็นราว เรียกว่า “การบายศรีสู่ขวัญ” ถือเป็นประเพณีสำคัญที่นิยมทำกันมานานมานของชาวไทยแทบทุกภาค โดยเฉพาะในแถบภาคเหนือและภาคอีสาน แม้การทำพิธีอาจจะผิดแผกแตกต่างกันไปบ้าง แต่วัตถุประสงค์หลักยังคงเหมือนเดิมนั่นคือเพื่อเชิญขวัญที่หลบหนีหายไปในให้กลับคืนมา เชื่อกันว่าหากขวัญของผู้ใดมาสถิตอยู่กับตัวผู้นั้นจะมีความสุขกาย สบายใจเป็นที่ตั้ง

ประเพณีบายศรีสู่ขวัญมาพร้อมกับคติความเชื่อจากพราหมณ์ชาวอินเดียเชื้อสายทมิฬที่อพยพมาสู่อาณาจักรสุวรรณภูมิ โดยมีพิธีกรรมที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบันนี้ มักจะจัดให้มีพิธีขึ้นในโอกาสต่าง ๆ โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่สำคัญของชีวิตคนเรา ทั้งในมูลเหตุแห่งความดีและไม่ดี เช่น การสู่ขวัญเดือนสำหรับเด็กทารก การสู่ขวัญนาค การสู่ขวัญป่าวสาวในวันแต่งงาน การสู่ขวัญผู้ที่พลัดพรากจากบ้านไปไกล การสู่ขวัญผู้ที่ได้รับการเลื่อนยศ เลื่อนตำแหน่ง การสู่ขวัญต้อนรับอาคันตุกะผู้มาเยือน รวมถึงการสู่ขวัญสำหรับผู้พึ่งหาย

เจ็บไข้ได้ป่วย พิธีบายศรีสู่ขวัญจึงกระทำได้ทั้งในโอกาสแสดงความชื่นชมยินดี และเป็นการปลอบเจ้าของขวัญ ให้แข็งแรงทั้งกายและใจไปในเวลาเดียวกัน

ในการทำพิธีบายศรีสู่ขวัญ สิ่งสำคัญคือการจัดเครื่องบูชาพาขวัญ หรือ “เครื่องบายศรี” อย่าง ประณีตสวยงาม ด้วยเครื่องบายศรีนี้จัดว่าเป็นของสูง ถือเป็นเครื่องสังเวทยะเพชราแบบหนึ่ง ซึ่งหมายความว่าถึงภวณะที่จัดตกแต่งให้สวยงามเป็นพิเศษด้วยใบตองและดอกไม้สด เพื่อเป็นสำรับใส่อาหารคาวหวานในพิธีสังเวชญาและพิธีทำขวัญต่าง ๆ โดยความหมายของคำว่า “บายศรี” นั้นจะหมายถึง ข้าวอันเป็นมงคลเพราะคำว่า “บาย” เป็นภาษาเขมร แปลว่า “ข้าวสุก” ส่วนคำว่า “ศรี” มาจากภาษาสันสกฤต ตรงกับภาษาบาลีว่า “สิริ” แปลว่า “มีขวัญ”

สำหรับประวัติของประเพณีบายศรีสู่ขวัญนี้ไม่มีหลักฐานปรากฏยืนยันชัดเจนว่ามีความเป็นมาอย่างไร และได้สันนิษฐานว่าน่าจะได้อิทธิพลมาจากพราหมณ์นั้นโดยได้พิจารณาได้จากการนำใบตองมาประดิษฐ์เป็นบายศรี เนื่องด้วยใบตองเป็นของสะอาด บริสุทธิ์ ไม่มีมลทินของอาหารเก่าให้แปดเปื้อน อีกประการหนึ่งคือ รูปร่างลักษณะของบายศรีดูเหมือนจำลองมาจากเขาพระสุเมรุ ซึ่งเป็นที่สถิตของพระอิศวรนั่นเอง

อนึ่ง เครื่องบายศรีที่ใช้ประกอบในพิธีกรรมนี้จะถูกจัดและเย็บตกแต่งด้วยใบตองเป็นชั้น ๆ จัดวางบนพานทองเหลืองอย่างสวยงาม มีความสูงตั้งแต่ ๓ ชั้น ๕ ชั้น หรือ ๗ ชั้น ตามความสามารถของผู้จัดพานบายศรี โดยมีเสาปักตรงกลางยึดเป็นแกนไว้ ชั้นล่างของพานบายศรีประกอบด้วย ข้าว ซึ่งมีความหมายถึงความอุดมสมบูรณ์ ดอกไม้ ข้าวต้ม ไข่ต้ม ขนม กล้วย อ้อย มีด้ามแก้วและเงินบริสุทธิ์ ส่วนชั้นที่ ๒ ขึ้นไปจะประดับตกแต่งด้วยดอกไม้ ใบไม้ เช่น ดอกฝาง ดอกดาวเรือง ดอกกรัก ใบเงิน ใบคำ ใบคูณ ใบยอป่า ดอกไม้ ใบไม้ เหล่านี้ล้วนมีความหมายอันเป็นมงคล เช่น ดอกกรัก หมายถึง ความรักที่มั่นคง ดอกดาวเรือง หมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง ใบคูณ หมายถึง การมีอายุยืนยาว ส่วนชั้นบนสุดของพานบายศรีจะมีการพันสายสิญจน์ไว้โดยรอบเพื่อใช้สำหรับผูกข้อไม้ข้อมือแก่ผู้เข้ารับการสู่ขวัญ

นอกจากพานบายศรีแล้ว ในพิธียังต้องมีการจัดเตรียมเครื่องบูชาและสิ่งประกอบอื่น ๆ ด้วย ได้แก่ ขันบูชาและพานสำหรับวางผ้า ๑ ผืน แพร ๑ วา หวี กระจงเงา น้ำอบ น้ำหอม สร้อย แหวน รวมทั้งยังต้องมีอาหารหวานคาว แก้วน้ำส้มป่อยและแก้วเหล้าสำหรับให้หมอขวัญซึ่งเป็นผู้นำในการประกอบพิธีอันเป็นมงคลนี้ใช้ดื่มหรือจุ่มด้วยดอกไม้สำหรับประพรมพานบายศรีด้วย

ทั้งนี้ ในการทำพิธีบายศรีสู่ขวัญนั้น การได้เห็นพ่อแม่พี่น้องญาติสนิทมิตรสหายมาร่วมในพิธีสำคัญอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา ย่อมเสมือนเป็นการเติมพลังใจและก่อให้เกิดสิริมงคลในชีวิตของผู้ที่ได้รับการสู่ขวัญ เพราะเชื่อว่าเมื่อผู้ใดมีขวัญที่มั่นคง มีพลังใจที่เข้มแข็ง มีสติและไม่ประมาท ย่อมส่งผลให้ชีวิตประสบแต่ความปิติสุข ไม่ว่าจะกระทำการใด ๆ ก็จะสามารถกับความราบรื่น โชคดีมีชัยสมดังประสงค์ ทั้งยังช่วยปิดเป่าสรรพเคราะห์ทั้งปวงให้พ้นลวงไปจากชีวิตนับต่อจากนี้

พิธีบายศรีสู่ขวัญไม่เพียงกระทำเพื่อความเป็นสิริมงคลในบุคคลเท่านั้น ยังมีพิธีการสู่ขวัญแก่ “สัตว์” และ “สิ่งของ” ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้จะมีการจัดเครื่องขวัญที่ใช้ในพิธีแล้ววัตถุประสงค์ ตลอดจนจนพิธีการปฏิบัติต่าง ๆ ก็มีความแตกต่างกันไปในรายละเอียดปลีกย่อย เช่น การสู่ขวัญสัตว์ เป็นการกระทำเพื่อระลึกถึงบุญคุณของสัตว์ที่ช่วยมนุษย์เราทำมาหากินดังเช่น วัว ควาย เป็นต้น ซึ่งเป็นแรงงานสำคัญที่ช่วยให้คนเราได้มีข้าวกินอิ่มท้อง ดังนั้น ก่อนที่จะลงมือทำนาครั้งแรกหรือเลิกทำนาแล้ว เจ้าของมักจะทำพิธีสู่ขวัญวัวและควายด้วยน้ำอบ น้ำหอม และหญ้า ครอบคลุมไปถึงการขอขมาที่ได้ดูว่า เขียนตีสัตว์เหล่านี้ในระหว่างการทำงาน

ส่วนการสู่ขวัญสิ่งของนั้นจะเกี่ยวข้องกับความเชื่อที่ว่าสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่มีประโยชน์ต่อชีวิตมนุษย์เราทั้งสิ้น จึงจำเป็นต้องจัดให้มีการสู่ขวัญให้กับสิ่งของเหล่านี้ เพื่อเป็นการแสดงความสำนึกในบุญคุณ และก่อให้เกิดความสุข ความโชคดีแก่ผู้เป็นเจ้าของ ทั้งนี้ พิธีกรรมที่นิยมกระทำกันมากก็เช่น การสู่ขวัญเรือน และการสู่ขวัญข้าว ซึ่งมักทำพิธีกันในช่วงเดือน ๓ ขึ้น ๓ ค่ำ ก่อนการเปิดยุ้งข้าวเพื่อความเป็นสิริมงคล โดยเชื่อกันว่าจะทำให้เจ้าของสามารถผลิตข้าวได้อย่างอุดมสมบูรณ์ในปีต่อไป เรียกว่า เหลือกินเหลือใช้ กินเท่าไรก็ไม่รู้จักหมด

ดังนั้น การบายศรีสู่ขวัญซึ่งถือเป็นพิธีอันเป็นสิริมงคลและปัจจุบันก็ยังคงได้รับการปฏิบัติกันอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นการมอบความปรารถนาดีและคลั่งบันดาลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสู่ขวัญ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้อง ประสบความสุขความเจริญและมีจิตใจที่สงบสุข ที่สำคัญพิธีดังกล่าวยังส่งเสริมให้กับสมาชิกในครอบครัว ตลอดจนผู้คนในชุมชนมีความรักใคร่สามัคคีกันเป็นอย่างดี จึงนับเป็นประเพณีอันดีงามที่ควรแก่การอนุรักษ์ และให้ดำรงอยู่สืบไป

อย่างไรก็ตาม จากสถานการณ์เหตุการณ์บ้านเมืองของเราในขณะนี้ ก็ยังคงมีเรื่องวุ่นวายอยู่บ้าง แต่ก็ขอให้คนไทยทุกคน และผู้ที่อยู่บนผืนแผ่นดินของไทยมีขวัญและกำลังใจที่ดี มีความรักและความสามัคคีต่อกัน และสามารถฟันฝ่าปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ได้ และขอให้ประเทศชาติบ้านเมืองของเรามีความสงบสุขร่มเย็นตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

จิตพิสุทธิ์. (๒๕๕๖). บายศรีสู่ขวัญ ประเพณีเชียว “ขวัญ” สู่กาย. วารสารสายใจไฟฟ้า, ปีที่ ๕๓ ฉบับที่ ๘/๒๕๕๖, หน้า ๓๐-๓๑.

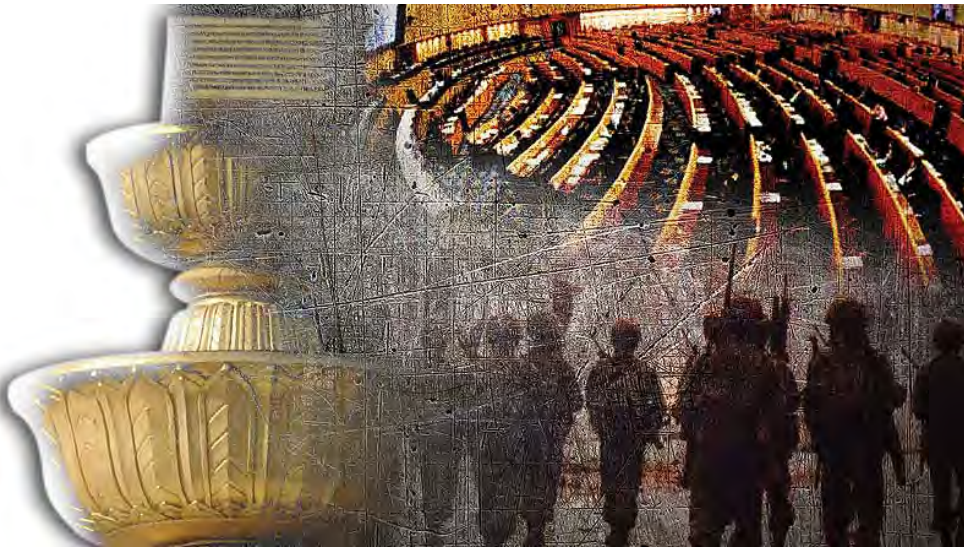
Administrator. ประวัติความเป็นมาของบายศรี. [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๕๗ เข้าถึงได้จาก <http://Phasuk.tag.familylove.go.th/>

IDO. ความหมายของบายศรีสู่ขวัญ. [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๗. เข้าถึงได้จาก <http://wedding.kapook.com/view54195.html>

บทความที่น่าสนใจ

บทบาทประธานสภาผู้แทนราษฎรในการแก้วิกฤติทางการเมือง

เรียบเรียงโดย...สิริสร กระแสร์สุนทร

คอลัมน์บทความที่น่าสนใจขอนำเสนอเรื่องราวที่เคยเกิดขึ้นมาในอดีต ซึ่งเป็นเกร็ดความรู้ที่สำคัญเสี้ยวหนึ่งของประวัติศาสตร์การเมืองของชาติไทย ซึ่งสถานการณ์ทางการเมืองของประเทศที่ยังคงค่อนข้างร้อนแรงนับแต่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) นำโดยผู้บัญชาการทหารบก พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ทำการควบคุมอำนาจการปกครองประเทศ ตั้งแต่วันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ เวลา ๑๖.๓๐ น. เป็นต้นมา ทั้งนี้วิกฤติการณ์ทางการเมืองที่ยาวนานและต่อเนื่องกันมาหลายเดือนในครั้งนี้นับว่าไม่ใช่ครั้งแรกที่เคยเกิดขึ้นกับการเมืองของไทย หากแต่เคยเกิดขึ้นมาแล้วหลายครั้ง ซึ่งในแต่ละครั้งที่เคยเกิดวิกฤติก็จะมีทางออกในหลากหลายรูปแบบ โอกาสนี้ขอนำเสนอถึงวิกฤติการณ์ทางการเมืองเคยเกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งสามารถแก้ไขปัญหาก็ได้ด้วยดี โดยประธานสภาผู้แทนราษฎรท่านหนึ่งผู้เคยช่วยให้ประเทศฝ่าวิกฤติในครั้งนั้นไปได้ด้วยดี คือ นายอาทิตย์ อุไรรัตน์

ประวัติบนเส้นทางการเมืองของท่าน โดย นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ เข้าสู่เส้นทางการเมืองครั้งแรกด้วยการลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้นำราชการจังหวัดกรุงเทพมหานคร เมื่อปี ๒๕๑๘ โดยในครั้งนั้นลงสมัครในสังกัดพรรคพลังใหม่ ซึ่งมี นายแพทย์กระแชะ ชนะวงษ์ ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรค การเลือกตั้งครั้งนั้น นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ พ่ายแพ้ให้กับ นายธรรมบุญ เทียนเงิน ผู้สมัครรับเลือกตั้งจากพรรคประชาธิปัตย์ ต่อมาในปี ๒๕๑๙ ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรุงเทพมหานคร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย-ปทุมวัน สังกัดพรรคพลังใหม่ พ่ายแพ้ให้กับ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ในขณะนั้น แม้จะไม่ประสบความสำเร็จในการลงสมัครรับเลือกตั้งติดต่อกันถึง ๒ ครั้ง แต่นายอาทิตย์ก็ไม่เคยย่อท้อ ยังคงเดินบนถนนสายการเมือง โดยได้รับแต่งตั้งให้เป็นรองเลขาธิการรัฐมนตรี ในสมัยรัฐบาลของ พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ในปี ๒๕๒๓ ต่อมาปี ๒๕๒๖ นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดฉะเชิงเทรา แต่ก็ยังไม่ได้รับการเลือกตั้งอีก เวลาต่อมาในปี ๒๕๓๑ ท่านได้ย้ายไปสังกัดพรรคกิจประชาคม โดยได้รับโอกาสให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรค โดยมี นายบุญชู โรจนเสถียร เป็นหัวหน้าพรรค ในปีนี้เองที่ท่าน

ประสบความสำเร็จได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นสมัยแรก โดยชนะการเลือกตั้งในพื้นที่เขต ๑ จังหวัด ฉะเชิงเทรา ต่อมาในปี ๒๕๓๒ ได้มีการรวมตัวของพรรคการเมือง ๔ พรรคเข้าด้วยกัน คือ พรรคก้าวหน้า มีนายอุทัย พิมพ์ใจชน เป็นหัวหน้าพรรค พรรคกิจประชาคม ซึ่งมี นายบุญชู โรจนเสถียร เป็นหัวหน้าพรรค พรรครวมไทย มีนายณรงค์ วงศ์วรรณ เป็นหัวหน้าพรรค และพรรคประชาชน มีนายเฉลิมพันธ์ ศรีวิกรม์ และ นายวิระ มุสิกพงศ์ เป็นแกนนำ โดยรวมเข้าเป็นพรรคเดียวกันชื่อพรรคเอกภาพ โดยในครั้งนั้น นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ได้ดำรงตำแหน่งโฆษกพรรค และในปีถัดมาท่านได้รับการแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในคณะรัฐมนตรีชุดที่ ๔๖ โดยมี พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี

สำหรับวิกฤติการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในครั้งนั้น เริ่มขึ้นเมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้เกิดเหตุการณ์ยึดอำนาจการปกครองประเทศในรัฐบาลของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ โดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ภายใต้การนำของ พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดในขณะนั้น เป็นเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีในชุดดังกล่าวต้องสิ้นสุดลง ต่อมาในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้จัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นอีกครั้ง นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ได้ย้ายสังกัดจากพรรคเอกภาพมาเป็นสมาชิกพรรคเสรีธรรม พร้อมทั้งได้รับตำแหน่งรองหัวหน้าพรรค และชนะการเลือกตั้งได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดฉะเชิงเทราอีกสมัย ในปีนี้เองนับได้ว่า นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ เป็นผู้มียุทธศาสตร์ในการเมืองอันสำคัญยิ่ง คือ การได้รับการแต่งตั้งให้เป็นประมุขของฝ่ายนิติบัญญัติ โดยได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๓๕ ในสมัยรัฐบาลของ พล.อ.สุจินดา คราประยูร

ต่อมา ได้เกิดเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ จน พล.อ.สุจินดา คราประยูร นายกรัฐมนตรีต้องขอลาออกจากตำแหน่ง เป็นเหตุให้ต้องเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีคนใหม่ ท่ามกลางปัญหาและวิกฤติทางการเมืองที่กำลังส่อเค้าความรุนแรงมากขึ้นในขณะนั้น นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ประธานสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งจะต้องเป็นผู้เสนอรายชื่อบุคคลผู้สมควรได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนใหม่ จากสถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้นมีทีท่าว่าจะวิกฤติมากยิ่งขึ้น เมื่อพรรคการเมืองฝ่ายเสียงข้างมากเห็นชอบร่วมกันที่จะเสนอชื่อ พล.อ.อ. สมบุญ ระหงษ์ หัวหน้าพรรคชาติไทย ในขณะนั้นขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี ท่ามกลางกระแสการประท้วงและการต่อต้านจากประชาชนผู้ไม่เห็นด้วย แต่ด้วยอุปนิสัยส่วนตัวของ นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ที่มีกจะตัดสินใจแก้ไขปัญหามันพื้นฐานของผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นสิ่งสำคัญ อีกทั้งเพื่อเป็นการยุติปัญหาความขัดแย้งที่มีอยู่ จึงฝ่า

ปัญหาวิกฤติทางการเมืองในครั้งนั้น ด้วยการเสนอชื่อ นายอานันท์ ปันยารชุน ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกสมัย แม้การตัดสินใจในครั้งนั้นจะทำให้ท่านถูกกล่าวหาจากเพื่อนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายในพรรคว่าเป็นผู้ทรยศเพื่อน เพราะเหตุที่ไม่ยอมเสนอชื่อ พล.อ.อ. สมบุญ ระหงษ์ ตามมติ แต่ท่านก็ยืนยันโดยยึดผลประโยชน์ของประเทศเป็นที่ตั้ง และเพื่อไม่ให้สถานการณ์บ้านเมืองวุ่นวายไปมากกว่าที่เป็นอยู่ จากเหตุการณ์ครั้งดังกล่าว ทำให้ นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ อดีตประธานสภาผู้แทนราษฎร ได้รับฉายา “วีรบุรุษประชาธิปไตย”

จะเห็นได้ว่าปัญหาทางการเมืองที่เกิดขึ้นในครั้งนั้น บทบาทประธานสภาผู้แทนราษฎรในฐานะหัวหน้าฝ่ายนิติบัญญัติ ได้ใช้ทักษะ ไหวพริบ และประสบการณ์ส่วนบุคคลในการแก้ไขปัญหาที่กำลังจะลุกลามและบานปลายให้ผ่านพ้นไปได้ด้วยดี ในครั้งนี้ก็เช่นเดียวกันหวังว่าวิกฤติการณ์ในปัจจุบันจะสามารถแก้ไขไปได้ก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์หรือความรุนแรงขึ้น ทั้งนี้ส่วนหนึ่งจะต้องอาศัยความรักและความสามัคคีของคนไทยทั้งชาติเป็นหลัก ซึ่งขณะนี้ได้มีการส่งสัญญาณให้ทราบแล้วว่า จากการศึกษาที่มีคณะบุคคลทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ต่างพยายามที่จะทำหน้าที่ของตนเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาและฝ่าวิกฤติการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นไปให้ได้ ซึ่งพอจะชี้ให้เห็นว่าในท่ามกลางวิกฤติยังมีโอกาสให้เราได้มองเห็นถึงความพยายาม ความรักชาติ และความสามัคคีของคนไทยที่ต่างพยายามช่วยกันหาทางออกให้กับประเทศในครั้งนี้อย่างสามารถคลี่คลายไปได้ บทเรียนครั้งนี้จะเป็นบทเรียนที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้มีการเรียนรู้เหตุการณ์สำคัญทางการเมืองของประเทศ เพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์ลักษณะนี้ขึ้นอีกในอนาคต สุดท้ายแล้วก็ได้แต่หวังว่าทุกปัญหาจะมีทางออกอาจจะช้าบ้างหรือเร็วบ้างก็ขึ้นอยู่กับจังหวะและโอกาสที่เหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

กิตติพงษ์ กมลธรรมวงศ์. คำสั่งและประกาศของคณะ รสช. กับการเมืองไทย. [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๗. เข้าถึงได้จาก : http://www.kpi.ac.th/wiki/index.php/คำสั่งและประกาศของคณะ_รสช._กับการเมืองไทย.

คณะรักษาความสงบแห่งชาติ. [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล วันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๗ เข้าถึงได้จาก : <http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%84%E0%B8%AA%E0%B8%8A>.

จันทมร สีหาบุญลี. (๒๕๕๓). อาทิตย์ อุไรรัตน์. [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๗ เข้าถึงได้จาก : http://www.kpi.ac.th/wiki/index.php/อาทิตย์_อุไรรัตน์.

สุจินดา มหสุภาชัย. (๒๕๔๙). อาทิตย์ อุไรรัตน์ The Last Hero?. [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๗ เข้าถึงได้จาก : <http://info.gotomanager.com/news/details.aspx?id=45995>.

๑๗-๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ลำดับเหตุการณ์ความรุนแรงทั้ง ๔ วันด้วยภาพและเสียง ๗๘ ภาพ. [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๗ เข้าถึงได้จาก : <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=38110>.

รอบโลกวิจัย

ตรวจหาอัลไซเมอร์ระยะแรกด้วย “เนยถั่ว”

เรียบเรียงโดย...ปรียวรรณ สุวรรณสุนย์

โรคอัลไซเมอร์เป็นอาการสมองเสื่อม (Dementia) ชนิดหนึ่งที่พบได้บ่อย ซึ่งเกิดจากการตายของ เซลล์สมอง ทำให้การทำงานของสมองเสื่อมลง จนกระทั่งส่งผลกระทบต่อกิจวัตรประจำวันของผู้ป่วย และหากมี อาการรุนแรงก็ไม่สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ตามปกติ โรคอัลไซเมอร์เป็นความผิดปกติที่มีผลโดยตรงต่อ สมอง ในด้านการควบคุมความรู้สึกและการตอบสนอง การสื่อสารที่สำคัญต่าง ๆ ในร่างกายจะถูกส่งผ่านสมองโดย มีสารเคมีที่เรียกว่า สารสื่อประสาท (Neuro-Transmitter) เป็นตัวสื่อสาร สารนี้จะช่วยนำคำสั่งจากสมองไปยัง อวัยวะเป้าหมายเพื่อให้เกิดการทำงานขึ้น สำหรับสารสื่อประสาทที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความจำมนุษย์คือ สารอะเซทิลโคลีน (Acetylcholine) ซึ่งนักวิทยาศาสตร์เชื่อว่าสารนี้ช่วยทำให้มนุษย์มีความสามารถในการจำ ดังนั้น หากในสมองมีสารนี้ลดน้อยลงมากจะทำให้เซลล์สมองมีปัญหาในการสื่อสาร และพบว่าผู้ป่วยโรคอัลไซเมอร์ มีระดับของสารอะเซทิลโคลีนลดลงอย่างมาก เชื่อว่าเป็นเหตุทำให้ความสามารถในการจำและการใช้เหตุผลของ ผู้ป่วยลดลงตามไปด้วย สำหรับปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดโรคอัลไซเมอร์คือ การมีอายุมากขึ้น โดยพบว่าอายุในคนที่อายุ ๘๐ ปี จะมีโอกาสเป็นโรคนี้นสูงกว่าคนที่อายุ ๖๕-๖๙ ปี ถึง ๑๐ เท่า ปัจจุบันในสหรัฐอเมริกามีผู้ป่วยโรคอัลไซเมอร์ มากกว่า ๕ ล้านคน และคาดว่าภายใน ค.ศ. ๒๐๔๐ จะมีผู้ป่วยอัลไซเมอร์สูงขึ้นถึง ๗-๑๐ ล้านคน นอกจากนี้ อีก ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือ กรรมพันธุ์ พบว่า ผู้ที่มีประวัติคนในครอบครัวเป็นโรคอัลไซเมอร์ จะมีโอกาสเป็นโรคนี้น มากกว่าคนทั่วไป ทั้งนี้ การตรวจวินิจฉัยผู้ป่วยโรคอัลไซเมอร์ดูจากลักษณะอาการและพฤติกรรมที่เกิดขึ้น โดย แพทย์ผู้เชี่ยวชาญจะใช้วิธีการตรวจสอบหลายวิธีในการประเมินอาการผู้ป่วย เพื่อวินิจฉัยว่าเป็นโรคอัลไซเมอร์

หรือไม่ ด้วยการตรวจสอบความสามารถในการรับรู้ของผู้ป่วย เช่น ความจำ ความใส่ใจ การใช้ภาษา การตัดสินใจ และการแก้ปัญหา รวมถึงความสามารถของผู้ป่วยในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น การกิน การอาบน้ำ การเดิน การแต่งตัว การซื้อของ เป็นต้น ซึ่งการวินิจฉัยด้วยวิธีดังกล่าวจะให้ความถูกต้องถึงร้อยละ ๘๐-๙๐ แต่การวินิจฉัยแบบนี้จะสามารถกระทำได้อีกเมื่อผู้ป่วยมีการแสดงอาการของโรคอัลไซเมอร์ในระดับหนึ่งแล้ว

เมื่อไม่นานมานี้ นักวิจัยคือ Jennifer Stamps นักศึกษาระดับปริญญาเอกของสถาบันด้านสมองแมคไนท์ (McKnight Brain Institute) ของมหาวิทยาลัยฟลอริดา ได้ค้นพบวิธีทดสอบในการตรวจหาโรคอัลไซเมอร์หรือโรคสมองเสื่อมในระยะเริ่มต้น โดยได้ความคิดที่ว่า จะนำเนยถั่วมาใช้เพื่อการทดสอบ เนื่องจากการทดสอบทางจิตประสาทวิทยาเพื่อแสดงข้อบกพร่องของภาวะสมองเสื่อมของผู้ป่วยแต่ละรายจะต้องใช้เวลานานมากกว่า ๕ ปี ถึงจะบ่งชี้ได้ว่าผู้ป่วยมีลักษณะครบตามเกณฑ์การวินิจฉัยโรคอัลไซเมอร์ ทำให้เป็นการเสียเวลาและค่าใช้จ่ายอย่างมาก ดังนั้น การใช้เนยถั่วมาเป็นเครื่องมือในการวินิจฉัยโรคเบื้องต้นนั้น เนื่องจากอาการเริ่มต้นของโรคอัลไซเมอร์คือความสามารถในการรับกลิ่นที่สูญเสียไป ซึ่งมีความสัมพันธ์กับเส้นประสาทแครเนียล (Cranial Nerve) คู่ที่ ๑ ที่รู้จักกันในชื่อ โอลแฟกตอรี (Old Factory) เป็นเส้นประสาทที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการรับกลิ่นโดยเป็นการทดสอบผู้ป่วยในระยะเริ่มต้นของโรคอัลไซเมอร์ที่เรียกว่า ความบกพร่องทางการรู้เล็กน้อย (Mild Cognitive Impairment : MCI) โดยนักวิจัย Jennifer Stamps ได้อธิบายว่า เหตุผลที่นำเนยถั่วมาเป็นเครื่องมือในการทดลองเพราะมีกลิ่นที่บริสุทธิ์ทำให้เส้นประสาทรับกลิ่นได้ง่ายต่อการเข้าถึง อีกทั้งมีราคาถูกและหาซื้อได้ง่ายทั่วไป ดังนั้น จึงได้ทำการทดลองประสาทรับกลิ่นของผู้ป่วยทั้งหมดประกอบด้วย ผู้ป่วยที่น่าจะเป็นอัลไซเมอร์ ๑๘ คน ผู้ป่วยที่มีอาการบกพร่องทางการรู้เล็กน้อย (MCI) ๒๔ คน ผู้ป่วยที่มีอาการสมองเสื่อม ๒๖ คน และผู้ป่วยควบคุมอีก ๒๖ คน รวมทั้งสิ้น ๙๔ คน โดยผู้ป่วยที่เข้าร่วมการทดสอบจะต้องนั่งต่อหน้าผู้ทดสอบพร้อมทั้งปิดตาและปิดปากเพื่อไม่ให้ทราบว่ามีสิ่งไหนมาให้ทดสอบกลิ่นนั้นคืออะไร ระหว่างการทดสอบผู้ทำการทดสอบจะนำภาชนะใส่เนยถั่วปริมาณ ๑๔ กรัม (๑ ช้อนโต๊ะ) มาให้ผู้เข้าร่วมทดสอบดมกลิ่น ในการทดสอบแต่ละครั้งผู้เข้าร่วมทดสอบจะเปิดรูจมูกที่ละข้างเพื่อทำการรับกลิ่น และเมื่อผู้เข้าร่วมการทดสอบได้กลิ่นและทราบว่าอะไรอยู่ในถ้วยนั้น ผู้ทำการทดสอบจะจดบันทึกระยะเวลาห่างระหว่างภาชนะใส่เนยถั่วและรูจมูก โดยมีข้อแม้ว่าการขยับภาชนะใส่เนยถั่วนั้นจะขยับครั้งละ ๑ เซนติเมตร หลังจากนั้นเว้นระยะเวลาประมาณ ๙๐ วินาที แล้วจึงเริ่มทดสอบกับรูจมูกอีกข้าง ซึ่งในการทดสอบนี้ผู้ทำการทดสอบต้องไม่ทราบว่าผู้ป่วยเป็นโรคอะไร จากผลการทดสอบทำให้พบว่าผู้ป่วยที่เป็นโรคอัลไซเมอร์นั้นจะมีความแตกต่างของการได้กลิ่นเนยถั่วระหว่างรูจมูกทั้งซ้ายและขวา โดยเมื่อเปรียบเทียบระยะเวลาของเนยถั่วกับรูจมูกพบว่า รูจมูกข้างซ้ายจะได้รับกลิ่นเนยถั่วที่ระยะประมาณ ๑๐ เซนติเมตร หรือใกล้กว่านั้น ในขณะที่รูจมูกข้างขวาสามารถได้กลิ่นเนยถั่วในระยะที่ไกลกว่า โดยความแตกต่างของระยะการได้กลิ่นนี้พบในเฉพาะผู้ป่วยโรคอัลไซเมอร์ แต่ไม่พบในผู้ป่วยโรคสมองเสื่อมอื่น ๆ (Dementia) อย่างไรก็ตาม การทดลองครั้งนี้ยังไม่สามารถที่จะยืนยันว่าวิธีการทดลองนี้ใช้ได้จริง เนื่องจากประชากรที่ใช้ในการทดลองมีขนาดเล็กเกินไป แต่อย่างน้อยก็สามารถใช้วิธีนี้ยืนยันการวินิจฉัยโรคอัลไซเมอร์ได้ ทั้งนี้ เป้าหมายสุดท้ายของนักวิจัยคือพัฒนาวิธีการทดสอบนี้จนกระทั่งนำมาใช้เป็นเครื่องมือพยากรณ์ได้ว่า คนไข้นั้นจะเป็นโรคอัลไซเมอร์ในที่สุด

แม้ว่าในปัจจุบันโรคอัลไซเมอร์ยังเป็นโรคที่ไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ การรักษาขณะนี้จึงเป็นเพียงการรักษาเพื่อให้อาการดีขึ้นให้ผู้ป่วยสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้น จึงควรเริ่มต้นที่การดูแลสุขภาพตัวเอง เพื่อเป็นการป้องกันโรคอัลไซเมอร์ด้วยวิธีอย่างง่าย ๔ วิธีคือ

๑. การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำ ซึ่งไม่เพียงแต่ที่จะช่วยให้กล้ามเนื้อแขนและขาแข็งแรงขึ้น แต่ยังช่วยกระตุ้นระบบส่วนสำคัญของสมองให้ทำงานได้ฉับไวมากขึ้น เพราะการออกกำลังกายจะช่วยให้สามารถสร้างความแข็งแรงของสมองไม่ให้เป็นโรคอัลไซเมอร์ โดยไม่จำเป็นต้องโหมออกกำลังกายอย่างหนักแต่ค่อย ๆ สร้างวินัยการออกกำลังกายช้า ๆ และค่อย ๆ เพิ่มขึ้น ให้ได้อย่างน้อย ๓ ครั้งต่อสัปดาห์

๒. การฝึกปัญญาจะทำให้สมองได้รับการกระตุ้นให้ทำงานดีขึ้น เช่น การเล่นเกมสปริคานาอักษรไขว้ (Crossword) จะช่วยในเรื่องการเพิ่มสมาธิแต่การออกกำลังกายด้านจิตใจจะช่วยป้องกันโรคอัลไซเมอร์ได้ดีกว่า ควรใช้เวลาคุยกับเพื่อนให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตาม เช่น สังคม การเมือง หรือบันเทิง ควรหลีกเลี่ยงการอยู่เพียงลำพัง เพราะมีผลการวิจัยว่า การมีสังคม หรืออยู่กับเพื่อนฝูงจะช่วยลดความเสี่ยงเป็นโรคซึมเศร้าได้มากถึงร้อยละ ๖๐

๓. การรับประทานอาหารที่ดีและมีประโยชน์ต่อสมองแต่ไม่ได้หมายความว่าต้องทานให้มาก โดยเฉพาะหากเป็นผู้มีภาวะน้ำหนักเกินและอยู่ในช่วงวัยกลางคน จะส่งผลให้มีความเสี่ยงมากถึง ๒ เท่า ที่จะเป็นโรคซึมเศร้า อันเป็นสาเหตุเริ่มต้นของโรคอัลไซเมอร์ และหากเป็นโรคอ้วนก็จะมีความเสี่ยงสูงถึง ๔ เท่า ดังนั้น ควรทานอาหารให้พอเหมาะถูกต้องตามหลักโภชนาการ ซึ่งจะช่วยให้ลดความเสี่ยงเป็นเบาหวาน ซึ่งเป็นอีกสาเหตุหนึ่งของโรคอัลไซเมอร์

๔. การบริหารจัดการความเครียดให้ดี ซึ่งจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เสี่ยงการเป็นโรคอัลไซเมอร์ โดยการศึกษาพบว่า คนที่เป็นโรคเครียดได้ง่ายจะมีอัตราที่เป็นโรคดังกล่าวได้มากถึง ๒ เท่า ทั้งนี้ การนั่งสมาธิจะช่วยให้สามารถควบคุมระบบความจำได้ดีขึ้น หรืออาจจะเล่นไทเก๊ก จะทำให้ลดความเครียดลงได้ ซึ่งหากเริ่มต้นปฏิบัติตั้งแต่วันนี้สุขภาพก็จะห่างไกลจากโรคอัลไซเมอร์ตามไปด้วย

เอกสารอ้างอิง

รักษุสุขภาพ (นามแฝง). (๒๕๕๖). **ประโยชน์เนยถั่ว**. [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๗. เข้าถึงได้จาก <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=895724>

หนึ่งหนอง (นามแฝง). (๒๕๕๖). **เนยถั่วลิสงจะช่วยให้การวินิจฉัยโรคอัลไซเมอร์**. [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๗. เข้าถึงได้จาก <http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=11-2013>

อารี ตัณฑ์เจริญรัตน์. (๒๕๕๓). **โรคอัลไซเมอร์**. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม – สิงหาคม, หน้า ๑๖๙-๑๘๐.

รอบด้านงานสภา

การวิจัยเชิงคุณภาพ

เรียบเรียงโดย...สุธิตักดิ์ อรรถประดิษฐ์

ก่อนอื่นก็ต้องกล่าวสวัสดิ์ผู้ติดตามอ่านเอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา ของสำนักวิชาการทุกท่าน เมื่อปลายเดือนพฤษภาคมที่ผ่านมา ผมได้ไปเข้าร่วมฟังการบรรยายในโครงการ Research Zone (๒๐๑๔) : Phase ๘๖ ที่จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ซึ่งได้ความรู้ต่าง ๆ มากมายในเรื่องของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การบรรยายครั้งนี้ มีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมลวรรณ อิศรภักดี รองศาสตราจารย์ ดร.กุหลาบ รัตนสังข์ธรรม รองศาสตราจารย์ ดร.ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และดร.วรรณดี สุทธิสารกร มาบรรยายให้ความรู้ ซึ่งสามารถสรุปประเด็นสำคัญต่าง ๆ ได้ดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ ก่อนลงมือทำการวิจัยต้องออกแบบการวิจัยเสียก่อน การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพไม่ควรออกแบบให้มีโครงสร้างเคร่งครัด หรือมีข้อกำหนดตายตัว แต่ควรออกแบบให้สามารถปรับเปลี่ยนได้ การออกแบบการวิจัยคือแผนที่ทางความคิดของนักวิจัยที่จะบอกว่าต้องทำอะไรบ้างเพื่อให้การวิจัยบรรลุถึงคำตอบ มีแนวทางการทำงานอย่างไร และเกี่ยวข้องกับใคร องค์กรประกอบต่าง ๆ ย่อมมีความเกี่ยวข้องกัน เมื่อองค์ประกอบใด ๆ มีการเปลี่ยนแปลงจะมีผลในทางตรงและทางอ้อมถึงอีกองค์ประกอบหนึ่งเสมอ การกำหนดกรอบแนวคิดในการทำวิจัย (Conceptual Framework) คือความเชื่อหรือข้อสรุปเบื้องต้นของนักวิจัย ว่าสิ่งที่จะศึกษานั้นน่าจะเป็นอย่างไร เป็นการประมวลความคิดรวบยอดจากการทบทวนองค์ความรู้ ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รวมทั้งประสบการณ์ และแนวความคิดของผู้วิจัย เพื่อนำมาสร้างเป็นแบบจำลองการวิจัย การสร้างแนวคิดการวิจัย สร้างได้จากการนำความรู้จากแหล่งต่าง ๆ มาปรับใช้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์และบริบทของกลุ่มตัวอย่าง กรอบแนวคิด สำหรับอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษา ซึ่งต้องมาจากข้อมูลโดยตรง กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงไม่เริ่มด้วยการตั้งกรอบความคิด ทฤษฎี หรือสมมติฐาน แต่เริ่มต้นด้วยการเข้าไปสัมผัสข้อมูลเพื่อค้นหารูปแบบความสัมพันธ์ จนได้ข้อมูลที่เพียงพอเพื่อนำมาตอบคำถามการวิจัย การกำหนดกรอบแนวคิดก่อนการทำวิจัย ในด้านบวกจะเป็นแนวทางกำกับกรวิจัยให้ไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ส่วนในด้านลบอาจทำให้ไม่เห็นสิ่งที่อยู่นอกกรอบแนวคิดจนมองข้ามความสำคัญไป และจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ นักวิจัยส่วนใหญ่จะใช้ตัวอย่าง ๓๐ ตัวอย่าง หรือเก็บข้อมูลจนได้ข้อมูลครบถ้วนอ้อมตัว สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่หายากจะใช้จำนวนน้อยกว่า ๑๕ ตัวอย่างก็ได้ แต่ต้องไม่น้อยกว่า ๘ ตัวอย่าง

นักวิจัยรุ่นใหม่นิยมนำทฤษฎีสถานราก (Grounded Theory) มาใช้ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ กล่าวคือ ทฤษฎีสถานรากคือ การศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมที่ไม่เน้นการเริ่มต้นด้วยกรอบแนวคิดหรือทฤษฎี แต่การวิจัย จะไปจบลงที่การเสนอข้อสรุปเชิงทฤษฎี นักวิจัยจะเก็บข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตมักดำเนินการควบคู่ไปพร้อมกับการสัมภาษณ์ ซึ่งก่อนการสัมภาษณ์จะต้องมีการเตรียมการ เช่น การกำหนดแนวคำถาม การกำหนดวิธีการแนะนำตนเอง เมื่อเข้าสู่กระบวนการสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ต้องเข้าใจจากที่สุภาพ เข้าใจง่าย ระหว่างสัมภาษณ์ต้องตั้งใจฟังคำตอบจากผู้ไปสัมภาษณ์ และควรหลีกเลี่ยงคำถามที่ทำให้ผู้ตอบอึดอัด ส่วนการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) ผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาควรอยู่ที่ ๖-๑๕ คน ก่อนการจัดกลุ่มสนทนานักวิจัยต้องกำหนดประเด็นปัญหาหรือหัวข้อคำถามการวิจัย กำหนดกรอบกำหนดทีมงานและผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ผู้จดบันทึก (Note taker) ผู้ช่วย (Assistant) เพื่อแบ่งกันทำหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย โดยผู้ดำเนินการสนทนาจะทำหน้าที่ป้อนคำถาม และก่อนป้อนคำถามต้องชี้แจงให้ผู้ที่อยู่ในกลุ่มสนทนาได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ โดยใช้ระยะเวลาในการสนทนากลุ่มประมาณ ๑.๕-๒ ชั่วโมง การเก็บข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ นักวิจัยจะเก็บข้อมูลโดยการจดบันทึกในประเด็นที่สำคัญ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์/สังเคราะห์ และสรุปผลการวิจัย โดยข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์จะต้องเป็นข้อมูลที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับปรากฏการณ์ในเรื่องที่ศึกษาอย่างรอบด้าน การบันทึกข้อมูลจะอาศัยการบรรยายเหตุการณ์ ประสบการณ์ สภาพสังคม กระบวนการเก็บข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้ผู้วิจัยตีความปรากฏการณ์นั้นได้ตรงตามความหมายของสิ่งที่เกิดขึ้น การวิจัยเชิงคุณภาพเน้นวิธีการที่เรียกว่า วิธีอุปนัย ซึ่งเป็นวิธีการที่เริ่มต้นจากข้อมูล แล้วพัฒนาเป็นแนวคิด หรือข้อคิดเห็นเบื้องต้น แล้วเชื่อมโยงให้เห็นภาพรวมและประมวลเป็นข้อสรุป โดยไม่มีการตั้งกรอบความคิดหรือสมมติฐานไว้ล่วงหน้า แนวคิด ข้อค้นพบ และข้อสรุปที่ได้จึงเกิดจากข้อมูลที่นักวิจัยเก็บรวบรวมจากภาคสนามล้วน ๆ

จึงสรุปได้ว่ากรวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการวิจัยที่นักวิจัยต้องลงไปศึกษากลุ่มบุคคลที่ต้องการศึกษาอย่างละเอียดรอบด้านในลักษณะเจาะลึก เป็นกรวิจัยที่แสวงหาความจริงในสภาพที่เป็นอยู่โดยธรรมชาติ โดยมองภาพรวมทุกมิติด้วยตัวผู้วิจัยเอง เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่สนใจกับสภาพแวดล้อมในขณะนั้น เน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความ สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้

เอกสารอ้างอิง

- กุลลาบ รัตน์จักรธรรม. (๒๕๕๗). **การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ**. เอกสารประกอบการบรรยาย โครงการ Research Zone (๒๐๑๔) : Phase ๘๖ วันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ณ อาคารศูนย์การเรียนรู้ทางการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) กรุงเทพฯ.
- (๒๕๕๗). **การออกแบบเลือกกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยเชิงคุณภาพ**. เอกสารประกอบการบรรยาย โครงการ Research Zone (๒๐๑๔) : Phase ๘๖ วันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ณ อาคารศูนย์การเรียนรู้ทางการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) กรุงเทพฯ.
- พิมลพรรณ อิศรภักดี. (๒๕๕๗). **กรอบแนวคิดทฤษฎีและสมมุติฐานในการวิจัยเชิงคุณภาพ**. เอกสารประกอบการบรรยาย โครงการ Research Zone (๒๐๑๔) : Phase ๘๖ วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ณ อาคารศูนย์การเรียนรู้ทางการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) กรุงเทพฯ.
- (๒๕๕๗). **แนวคิดการวิจัยทางสังคมศาสตร์และการวิจัยเชิงคุณภาพ**. เอกสารประกอบการบรรยาย โครงการ Research Zone (๒๐๑๔) : Phase ๘๖ วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ณ อาคารศูนย์การเรียนรู้ทางการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) กรุงเทพฯ.
- ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์. (๒๕๕๗). **การสร้างเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ**. เอกสารประกอบการบรรยาย โครงการ Research Zone (๒๐๑๔) : Phase ๘๖ วันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ณ อาคารศูนย์การเรียนรู้ทางการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) กรุงเทพฯ.
- วรรณดี สุทธิจินดาร. (๒๕๕๗). **การเขียนรายงานวิจัยเชิงคุณภาพ**. เอกสารประกอบการบรรยาย โครงการ Research Zone (๒๐๑๔) : Phase ๘๖ วันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ณ อาคารศูนย์การเรียนรู้ทางการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) กรุงเทพฯ.
- (๒๕๕๗). **การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยเชิงคุณภาพ**. เอกสารประกอบการบรรยาย โครงการ Research Zone (๒๐๑๔) : Phase ๘๖ วันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ณ อาคารศูนย์การเรียนรู้ทางการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) กรุงเทพฯ.

ปิดท้ายวิจัย

๑๐๐ ปีแห่งสงครามโลกครั้งที่ ๑

โดย... ฐากร จุลินทร

ปิดท้ายวิจัยของเอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนาฉบับเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๗ ขอนำเสนอการครบรอบ ๑๐๐ ปี ของเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ ๑ ซึ่งเกิดขึ้นระหว่าง พ.ศ. ๒๔๕๗-๒๔๖๑ อันจะครบรอบในวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๗ นี้ โดยที่ปฐมเหตุของการเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๑ เกิดมาจากความเจริญทางวิทยาการ ที่ควบคู่ไปกับการแผ่ขยายลัทธิชาตินิยมและลัทธิจักรวรรดินิยมที่ประเทศมหาอำนาจในทวีปยุโรป ต่างก็พยายามขยายอิทธิพลและดินแดนด้วยการล่าอาณานิคมในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อสร้างความยิ่งใหญ่ของประเทศทั้งในด้านการเมืองและเศรษฐกิจ แต่ทว่าขณะนั้นยังไม่มีองค์การระหว่างประเทศที่ทำหน้าที่วางกำหนดกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ จึงทำให้มีการเผชิญหน้าระหว่างกลุ่มประเทศมหาอำนาจในทวีปยุโรปด้วยกันเอง ทั้งนี้ มีกลุ่มประเทศของทวีปยุโรป ๒ กลุ่มคือ กลุ่มไตรพันธมิตร (Triple Alliance) ที่ประกอบด้วยประเทศเยอรมนี ออสเตรีย-ฮังการี (ขณะนั้นทั้งออสเตรียและฮังการีรวมอยู่ด้วยกัน) และอิตาลี ขณะที่กลุ่มประเทศมหาอำนาจอีกกลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มไตรภาคี (Triple Entente) ที่ประกอบด้วยอังกฤษ ฝรั่งเศส และรัสเซีย จากเหตุดังกล่าวในช่วงเวลาเริ่มต้นของคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ความตึงเครียดจึงปกคลุมทั่วทั้งทวีปยุโรป

ขณะนั้นมีการเผชิญหน้าระหว่างประเทศออสเตรีย-ฮังการีกับประเทศเซอร์เบีย เนื่องจากประเทศออสเตรีย-ฮังการี ได้ยึดครองแคว้นบอสเนีย-เฮอร์เซโกวีนาให้เป็นส่วนหนึ่งของประเทศ โดยที่แคว้นดังกล่าวมีประชากรชาวเซอร์เบียอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ประเทศของชาวเซอร์เบียก็มีอยู่แล้วคือ ประเทศเซอร์เบีย ฉะนั้น จึงมีความพยายามของชาวเซอร์เบียที่จะแบ่งแยกแคว้นบอสเนีย-เฮอร์เซโกวีนา เพื่อไปรวมกับประเทศเซอร์เบีย ขณะที่ประเทศรัสเซียก็สนับสนุนการเคลื่อนไหวเพื่อร่วมตัวดังกล่าวเพื่อการรวมเชื้อชาติสลาฟเข้าด้วยกัน และเป็นการแข่งขันการสร้างอิทธิพลกับประเทศออสเตรีย-ฮังการีด้วย

จุดแตกหักของสถานการณ์เริ่มจากเหตุการณ์เมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๔๕๗ ขณะที่อาร์ชดั๊กฟรานซิส เฟอร์ดินานด์ (Archduke Francis Ferdinand) มกุฎราชกุมารแห่งจักรวรรดิออสเตรีย-ฮังการีเสด็จเยือนกรุงซาราเยโว (Sarajevo) เมืองหลวงของแคว้นบอสเนีย-เฮอร์เซโกวีนา พร้อมกับพระชายาได้ถูกนักศึกษชาตินิยม

หัวรุนแรงชื่อ กัฟริโล ปรินชิป (Gavrilo Princip) ยิงปืนใส่จันสิ้นพระชนม์ทั้งคู่ โดยออสเตรีย-ฮังการี เชื่อว่าเซอร์เบีย อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์นี้ จึงยื่นคำขาดให้ตอบข้อเรียกร้องหลายข้อภายใน ๔๘ ชั่วโมง แม้ว่าเซอร์เบียพยายามชี้แจง แทบททุกข้อและเสนอให้นำกรณีพิพาทขึ้นสู่ศาลโลกแต่ออสเตรียก็ไม่สนใจและประกาศสงครามกับเซอร์เบียในวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๔๕๗ (ณ่นั้น นักประวัติศาสตร์จึงถือว่าวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๔๕๗ เป็นวันเริ่มต้นของ สงครามโลกครั้งที่ ๑) โดยรัสเซียได้ประกาศเข้ามาสนับสนุนเซอร์เบียและระดมพลเตรียมต่อสู้ ทั้งนี้ เยอรมนีซึ่งเป็น พันธมิตรกับออสเตรีย-ฮังการี ได้เรียกร้องให้รัสเซียและฝรั่งเศสไม่เข้ามาแทรกแซงสงครามดังกล่าว แต่รัสเซียและ ฝรั่งเศสไม่ปฏิบัติตาม ฉะนั้นเยอรมนีจึงประกาศสงครามกับรัสเซียในวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๔๕๗ และประกาศสงคราม กับฝรั่งเศสในวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๔๕๗ หลังจากนั้น ประเทศพันธมิตรต่าง ๆ ของคู่กรณีก็ทยอยประกาศภาวะ สงครามต่อกัน แต่ยกเว้นอิตาลีซึ่งทำสัญญาลับกับประเทศฝรั่งเศสก่อนหน้าในปี ๒๔๔๕ ซึ่งในที่สุดเมื่อสงคราม เริ่มขึ้น ๙ เดือน อิตาลีได้ประกาศสงครามกับกลุ่มพันธมิตรเดิมของตน

สงครามดำเนินไปอย่างยืดเยื้อเกิดความคาดหมายของทุกฝ่าย โดยกลุ่มไตรพันธมิตรได้พันธมิตร เพิ่มขึ้นคือ บัลแกเรียและจักรวรรดิออตโตมัน จึงเรียกกลุ่มตนเองว่า ฝ่ายมหาอำนาจกลาง (Central Powers) ขณะที่กลุ่มไตรภาคี ได้ญี่ปุ่น กรีซ โรมานี และประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก ร่วมเป็นพันธมิตรเพิ่มเติม จึงเรียกกลุ่มนี้ ว่า ฝ่ายพันธมิตร (Allied Powers) ทั้งนี้จุดเปลี่ยนสำคัญของสงครามโลกครั้งที่ ๑ คือ การเข้าร่วมทำสงคราม ของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ทำให้ดุลยภาพของสงครามเปลี่ยนไป โดยสหรัฐอเมริกาส่งทหารเข้าร่วม สงครามโลกครั้งที่ ๑ ประมาณ ๒ ล้านคน และทำให้มีการกล่าวอ้างได้ว่า สงครามครั้งนี้เป็น “สงครามโลก” อย่างแท้จริง เนื่องจากมีประเทศจากภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลกมาร่วมการทำสงคราม จำนวน ๒๗ ประเทศ โดยมี ประเทศสหรัฐอเมริกาจากทวีปอเมริกาเหนือ ประเทศญี่ปุ่นจากทวีปเอเชีย และประเทศไอลิปเรียจากทวีป แอฟริกา เป็นต้น อีกทั้งมีการสู้รบในภูมิภาคต่าง ๆ ด้วย

ในส่วนบทบาทประเทศไทย (ขณะนั้นชื่อประเทศคือ สยาม) ที่มีต่อการมีส่วนร่วมในสงครามโลก ครั้งที่ ๑ นั้น ปรากฏว่า ในระยะเริ่มต้นประเทศไทยยังคงยึดมั่นอยู่ในความเป็นกลาง แต่เมื่อเดือนเมษายน ๒๔๖๐ สหรัฐอเมริกาได้ประกาศเข้าร่วมสงครามกับฝ่ายพันธมิตรแล้ว ทำให้มีแนวโน้มว่า ฝ่ายพันธมิตรจะมีชัย ชนะต่อฝ่ายมหาอำนาจกลางภายใต้การนำของเยอรมนี เมื่อเหตุการณ์เป็นเช่นนั้น จึงเชื่อได้ว่า ประเทศไทย ภายใต้การปกครองของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ได้ประเมินสถานการณ์ว่า ถ้าฝ่าย พันธมิตรเป็นฝ่ายชนะสงครามแล้ว จะเข้ามาคุกคามประเทศไทยเพื่อดำเนินการกับผลประโยชน์ของเยอรมนีใน ประเทศไทย ประกอบกับเมื่อพิจารณาแล้วว่า ถ้าไทยเป็นผู้ร่วมชนะสงครามพร้อมกับฝ่ายพันธมิตรแล้ว จะได้มี โอกาสแก้ไขสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมกับกลุ่มประเทศต่าง ๆ ด้วย เมื่อข้อเท็จจริงเป็นเช่นนั้นแล้ว จึงทรงตัดสิน พระทัยประกาศสงครามกับเยอรมนีและออสเตรีย-ฮังการี เมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๔๖๐ และได้ระดมพล ทหารอาสาสำหรับกองบินและกองยานยนต์ทหารบก เพื่อส่งไปร่วมสงคราม

เมื่อมีความร่วมมือของกลุ่มพันธมิตรชาติต่าง ๆ ภายใต้การนำของอังกฤษ ฝรั่งเศส และอเมริกา สำหรับการบุกโจมตีฝ่ายตรงข้าม ในที่สุดเยอรมนีแกนนำของกลุ่มมหาอำนาจกลางก็ยอมรับความพ่ายแพ้ ในสงครามและลงนามในสนธิสัญญาสงบศึกเมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๔๖๑ จึงเป็นอันปิดฉากสงครามโลก ครั้งที่ ๑ ลง โดยผลสงครามทำให้มีผู้เสียชีวิตทั้งที่เป็นทหารและพลเรือนจำนวนมาก ทั้งนี้ มีการประมาณการว่า มีผู้เสียชีวิตประมาณ ๑๕ ล้านคน และยังมีผู้สูญหายส่วนหนึ่งในสงครามดังกล่าว โดยความสูญเสียทาง เศรษฐกิจนั้น มีการประเมินเป็นตัวเลขประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ นอกเหนือจากการเสียชีวิตของ ทหารและประชาชนเป็นจำนวนมากแล้ว ผลตามมาที่สำคัญ เช่น

- การจัดตั้งสันนิบาตชาติ (League of Nations) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ และการได้มาซึ่งสันติภาพและความมั่นคงปลอดภัยของชาติต่าง ๆ แม้ว่าองค์การสันนิบาตชาติจะประสบความล้มเหลวในการทำงานในภายหลัง แต่ก็เป็นรากฐานต่อมาของการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติในปัจจุบัน

- การล่มสลายของจักรวรรดิที่ยิ่งใหญ่ของยุโรปหลายจักรวรรดิต้องล่มสลาย เช่น จักรวรรดิเยอรมัน จักรวรรดิออสเตรีย-ฮังการี และจักรวรรดิออตโตมัน (ตุรกี) เป็นต้น

- การมีประเทศเกิดใหม่ โดยมีประเทศที่สถาปนาขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ โดยเป็นการแยกตัวจากจักรวรรดิและประเทศต่าง ๆ เช่น โปแลนด์ ออสเตรีย ยูโกสลาเวีย เป็นต้น ทำให้เกิดผลดีในแง่ของการลดความขัดแย้งอันเนื่องจากการต่อสู้เพื่อเอกราชโดยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ

- การเจริญก้าวหน้าในเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมทางทหาร โดยที่การรบในสงครามโลกครั้งที่ ๑ แสดงถึงความก้าวหน้าในการประดิษฐ์อาวุธต่าง ๆ ของประเทศคู่สงคราม เช่น การนำรถถังมาใช้เป็นครั้งแรก การนำเครื่องบินรบติดอาวุธมาทำสงครามกลางอากาศเป็นครั้งแรก และรวมทั้งการใช้ปืนกล ปืนใหญ่ เป็นต้น

- ในส่วนของประเทศไทย ได้มีการอาศัยเงื่อนไขของความเป็นประเทศผู้ชนะสงคราม ในการขอแก้ไขสนธิสัญญากับประเทศต่าง ๆ ในเรื่องที่ไม่เป็นธรรมกับประเทศไทย เช่น เขตอำนาจศาลในส่วนของสิทธิสภาพนอกอาณาเขต เป็นต้น ขณะเดียวกันสนธิสัญญาต่าง ๆ ที่ไทยทำกับเยอรมนีและออสเตรีย-ฮังการี ย่อมสิ้นสุดลงตั้งแต่ไทยประกาศสงครามกับ ๒ ประเทศดังกล่าว

การครบรอบ ๑๐๐ ปีของสงครามโลกครั้งที่ ๑ นี้ เป็นเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่มนุษยชาติควรเรียนรู้ร่วมกัน สำหรับการแสวงหาแนวทางสันติภาพเพื่อระงับเงื่อนไขความขัดแย้ง ก่อนที่เหตุการณ์จะลุกลามไปสู่สงครามที่คร่าชีวิตมนุษย์จำนวนมาก และเป็นเรื่องที่น่าเสียดายที่เหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ ๑ สิ้นสุดใน ๒๔๖๑ แต่ผู้นำบางประเทศไม่ได้นำเหตุการณ์ดังกล่าวมาเป็นบทเรียน จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ ๒ ในอีก ๒๑ ปี เมื่อปี ๒๔๘๒ ที่ทำให้ทหารและประชาชนจำนวนมากเสียชีวิตจากการสู้รบเช่นกัน ฉะนั้น การเรียนรู้เหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ ๑ จะช่วยย้ำเตือนจิตสำนึกของมนุษยชาติทั้งปวง ให้มีความพยายามร่วมกันของการสร้างสันติภาพอย่างแท้จริง

รายการอ้างอิง

นันทนา กปิลาภญจน์. (๒๕๓๙). การวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์รัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎ

เกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. ๒๔๕๓-๒๔๖๘. รายงานวิจัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปรีชา ศรีวัลย์. (๒๕๔๒). สงครามโลกครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

วีระชัย โขคมุกดา. (๒๕๕๖). สงครามโลกครั้งที่ 1, 2 (ฉบับสมบูรณ์) ประวัติศาสตร์ศาสตร์การชนฆ่าที่โลกต้องเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : ยิบซีกรุ๊ป.

White, Matthew. (2011). Source List and Detailed Death Tolls for the Primary Mega deaths of the Twentieth Century. [Online]. Retrieved May 22, 2014,

from <http://necrometrics.com/20c5m.htm>.